

ISSN

0463-6309

sis mo

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1984

sausis
vasaris

TURINYS

Dr. A. Janačienė	L.K. Moterų įnašas mūsų tautai išeivijoje	4
S. Vilkauja	Trys bajoraitės	9
Dr. V. Sruogienė	Mūsų nusipelnusios kultūrininkės	12
Lazdynų Pelėda	Piršlybos	15
Z. Tenisonaitė	Grafiškos iliuzijos (eil.)	19
• Knygos	Pr. Naujokaitis — B. Pūkelevičiūtės	
	“Marko Polo Lietuvoje”	20
	J. Poželaitė-Davis —	
	Tautinių šokių pradininkės	21
	O. Gustainienė — Pasaulinis Katalikių	
	Moterų suvažiavimas	23
• Madų ir grožio pasaulis		26
• Šeimininkų kampelis	Veda L. Murauskienė	28
• Atsiūsta paminėti		30

ILIUSTRACIJOS

D. Tarabildienė	Lietuvaitė	4
J. Šileika	Žemaitė	9
K. Dockus	Iliustracija	12
A. Žametas	Tuskulioniai	15
E. Muench	Koncertas	17
K. Šimonis	Sode	18
V. Tarabildaitė	Miško muzika	19

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1984 m. Nr. 1 (157)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

S. GIRDAUSKIENĖ — lituanistė. Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė

L. MURAUSKIENĖ — skyriaus vedėja

B. PABEDINSKIENĖ — administratorė, R. STABAČINSKIENĖ — ekspeditorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women’s Magazine. 1984 m. Nr. 1 (157)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

moteris

1984

I (157)

PASAULIO KATALIKIŲ
MOTERŲ
SUAŽIAVIMAS
KANADOJE, 1983 M.

LIETUVES ATSTOVAVO:
IŠ K. B. VENCKUVIENĖ.
DR. O. GUSTAINIENĖ.
DR. A. JANAČIENĖ

LIETUVĖS KATALIKĖS MOTERS ĮNAŠAS

MŪSŲ TAUTAI IŠEIVIOJE

DR. ALDONA ŠLEPETYTĖ-JANAČIENĖ

Pakilia nuotaika ir džiaugsmu širdyse minime lietuvių katalikių moterų organizuotos veiklos deimantinę 75-kių metų reikšmingą sukaktį.

Jau daug metų praėjo, kaip lietuvės katalikės iš arčiau ir toliau 1908 metais susirinko savo pirmajam suvažiavimui Kaune. Jas jungė Tėvynės ir religijos meilė, tautiniai ir specifiniai katalikių moterų reikalai, kuriuos joms rūpėjo drauge įgyvendinti. Tai buvo pradžia nuolatinio bendro darbo, kuris tęsiamas ir išeivijoje jau virš trisdešimt metų. Ta energija, kurią jos savyje nešiojo, galėjo būti panaudota ir nukreipta į nusiminimą ar neviltį, bet taip pat ta pati energija galėjo būti pavartota gerų darbų atlikimui mūsų Tėvynės ir ideologinių organizacijų kryptimi. Lietuvės moters gyvenimas svetur neprabėga betiksliai ar paviršutiniai, bet įgyja dar gilesnės prasmės, jai nuoširdžiai įsijungiant į ideologinę katalikišką veiklą. Jai dvasinės, tautinės, religinės bei kultūrinės vertybės visuomet stovėjo ir tebestovi virš materialinių vertybių.

Kaip ir visos lietuvių organizacijos išeivijoje, pasigendame naujų jėgų, jaunų moterų, kurios mus pavaduotų veikloje. Vis dėlto jų atsiranda iš jaunesnės kartos, kurios įsisąmonina ir supranta tautinę ir religinę paskirtį bei pareigas gyvenime, įsijungia į mūsų gretas ir padeda organizacijų reikaluose. Lietuvės katalikės žvelgia pirmyn ir joms labai rūpi, kad jaunoji karta nepasimestų įvairių tautų jūroje, bet dirbtų savo tautos ateičiai.

Būdinga yra tai, kad Lietuvės katalikės išeivijoje ne tik dirba savo organizacijai, bet taip pat įrėžia gilią vagą ir kitų organizacijų darbuose, bendrame lietuviškame visuomenės gyvenime, kurioje šalyje ji bebūtų.

Plati yra lietuvių katalikių organizacijų veikla pasaulyje. Šiandien įmanoma tik keliais žodžiais sustoti

ties jų gausiais ir dideliais darbais. Ruošiamas Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungos Valdybos leidinys artimoje ateityje išsamiau ir plačiau apibūdins jų darbus ir tikslus.

Kalbant apie išeiviją, ilgiausiai gyvuojanti organizacija yra Amerikos Lietuvių R.K. Moterų Sąjunga, įsikūrusi 1914 metais. Įvairiose Jungtinių Amerikos Valstybių vietovėse ji turi 74 kuopas. Leidžia mėnesinį žurnalą "Moterų Dirvą." Ši Sąjunga 1984 metais švęs savo veiklos 70 metų sukaktį. Tai daugumoj senosios ateivės ar jų dukterys, bet šiai organizacijai priklauso ir naujai atvykusios po II pasaulinio karo. Sąjungos uždaviniai yra puoselėti religiją, lietuviybę ir kultūrą. Dabartinė Amerikos L.R.K.M. s-gos valdybos pirmininkė yra Julija Mack iš Worchesterio, Mass. "Moterų Dirvos" redaktorė — Dale Murray iš Brookfieldo, Wis.

Jungtinėse Valstybėse gyvai reiškiasi New Yorke L.K. Moterų Kultūros Draugija, prieš keletą mėnesių atšventusi 20 veiklos metų. Jos praskaidrina vietinę lietuvių visuomenę savo atskirais kultūriniais, literatūros, poezijos, naujų knygų pristatymo bei kitais renginiais. Ši draugija kelis metus rėmė lituanistines studijas Fordhamo Universitete, remia Maironio Litanistinę Mokyklą New Yorke, taip pat prisideda prie Lietuvių Kultūros Židinio išlaikymo ir Religinės Šalpos darbų. Narės kreipia dėmesį į jaunimą ir iš savo lėšų skiria stipendijas. New Yorko L.K. Kultūros Draugijos pirmininkė jau daugelį metų yra dr. Apoloniја Radzivanienė.

Čikagoje ir Klevelande veikia "Giedros" korporacija, kurios tęsia Lietuvoj buvusias savo organizacijos tradicijas ir veiklą, būdamos aktyviomis ir lietuvių visuomenėje. Čikagoje yra 2 vyresnių ir jaunesnių

giedrininkų skyriai, vienas bendras Klevelande. Ši korporacija egzistavo nuo 1930 metų, nors pradžia jau buvo padaryta Kaune Liet. Universitete ateitininkų studentų draugovė 1926 metais. Korporacijos tikslas ugdyti pilnutinį moteriškumą, tapti susipratusia ir veiklia katalike ir savo profesijos specialiste. Jų šūkis „Į kalnus, į viršūnes“. Išeivijoje jos plečia savo veiklą visuomeninėje, kultūrinėje ir šalpos srityse, skiria premijas, ruošia minėjimus bei koncertus.

Aptariant Kanados L.K. Moterų Draugiją, tenka pabrėžti kad ji savo skaitlingus darbus kaip organizacija pradėjo 1949 metais ir po didelių bei sėkmingų pastangų buvo įsteigti 7 skyriai, iš jų du Toronte, Montrealyje, Ottawoje, Hamiltone, Winnipege, Londone ir Wellande. Dabartiniu metu Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija turi 5 skyrius. Draugijos įsteigimo iniciatorė ir pirmoji centro valdybos pirmininkė buvo dr. A. Užupienė-Lukienė. Vadovavimo veikloje pasižymėjo: O. Jonaitienė, A. Sungailienė, Dr. V. Giriūnienė, Z. Daugvainienė ir kitos. Nuo 1955 m. Kanadoje yra leidžiamas „Moters“ žurnalas, redaktorė — N. Kulpavičienė, administratorė — B. Pabedinskienė.

Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos skyriai Kanadoje pasižymi aktyvia ir konkrečia veikla, geru susiorganizavimu, pasiaukojančiai dirbančios visuose skyriuose ir neabejotinai daug prisidėjusios prie religinio, tautinio bei kultūrinio gyvenimo išeivijoje. Daugelyje vietovių jos yra reikšminga asis, apie kurią sukasi lietuviška visuomeniška veikla.

Europoje Anglijos Šv. Onos D-ja įsisteigė Londone 1915 metais. Jos tikslas yra suburti visas Londono ir apylinkės moteris ir mergaites, šelpti nares sunkioj ligoj, susižeidus, mirus vyrui ar ištekant. Jos taip pat rūpinasi laidotuvėmis. Draugija dalyvauja bažnytinėse ir tautinėse iškilmėse, rūpinasi narių švietimu, skatina tautinį susipratimą. Jų įstatai trumpi, paprasti ir gyvenimiški. Ypač kreipiamas dėmesys į priaugančią kartą ir visuomeninio gyvenimo reikalus. Paskutinė pirmininkė yra M. Parulienė.

Škotijos L.K. Moterų Draugija veikia oficialiai nuo 1929 metų. Jos narės šelpia į vargą patekusius tautiečius, rengia Motinos Dienos ir Šv. Onos minėjimus bei kitais būdais judina ir pagyvina senąją ir naująją ateivių kartą, visą lietuvių bendruomenę Škotijoje. Šiuo metu Draugija turi 4 skyrius su centru Glasgowe. Dabartinė ir ilgametė pirmininkė yra J. Sarafinaitė.

Pietų Amerikoje sėkmingai veikia Argentinos L.K. Moterų ir Mergaičių Draugija „Birutė“, įsikūrusi 1938 metais. Ji turi savo namus ir ypač globoja paliegusius

tautiečius, ruošia įvairiom progom minėjimus bei atlieka kitus darbus naudingus lietuvių visuomenei.

Brazilijoje turime L.K. Moterų Draugiją, pradėjusią veiklą taip pat 1938 metais, o Urugvajuje gyvuoja L.K. Moterų Kultūros Draugija, įkurta po Antrojo pasaulinio karo. Šios organizacijos, kaip ir anksčiau minėtos, puoselėja lietuviškas tradicijas, stengiasi palaikyti lietuvių jaunąją kartą ir nuoširdžiai dirba šalpos darbą.

Australijos katalikės moterys — veiklios parapijų darbuose ir vietos lietuvių visuomeniniame gyvenime. Adelaidės L.K. Moterų Draugija yra aktyvus, energingas vienetas, remias visų esančių lietuviškų organizacijų pastangas. Ši Draugija įkurta 1960 metais, jos tikslas — suburti lietuves katalikes moteris ir mergaites Adelaidėje, kad jos visuomenėje, šeimose ir savo gyvenime skleistų katalikybės dvasią, keltų religinį, tautinį ir visuomeninį bei socialinį susipratimą ir bendromis jėgomis prisidėtų prie Lietuvos išlaisvinimo darbo. Draugijos narės rūpinasi jaunimu, remia Šv.

P.L.K.O. S-GOS VALDYBA

1950 M. PARYŽIUJE:

VIRŠUJE K. DR. V. KARVELIENĖ.

S. JOKUBAUSKAITĖ-PAGNIER.

APAČIOJE K. DR. N. BRAŽENAITĖ,

B. VENCKUVIENĖ.

VIDURYJE M. GALDIKIENĖ

DR. ALDONA ŠLEPETYTĖ-JANAČIENĖ
P.L.K.O. S-GOS VALDYBOS PIRMININKĖ

Kazimiero mokyklą, lanko ir globoja ligonius rengia įvairias parodas, popietes bei vakarus, bendras Kūčias, religinius ir tautinius pašnekesius. Draugijos metinė šventė būna Žolinėje. Dabartinė pirmininkė yra Adelė Urnevičienė.

Melburno L.K. Moterų Draugija, įkurta 1951 metais. Dabartinė pirmininkė Halina Statkuvienė. Narių skaičius auga. Sugyvenimas darnus, nors darbai ir padidėjo. Narės kitoms lietuvių organizacijoms padeda suruošti suvažiavimus, darbais prisideda prie Šv. Jono Parapijos veiklos, rūpinasi ir šelpia paliegusius tautiečius. rengia paskaitas ir koncertus, remia ir kitas lietuviškas institucijas ne tik Australijoje, bet ir Europoje bei Amerikoje.

Trumpai paminėjau tik didžiąsias lietuvių katalikių moterų organizacijas. Jos visos yra įsijungusios į Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungą, kurios Centras yra New Yorke.

Žvelgiant į išeivijos veiklą pačioje pradžioje, Magdalenos Galdikienės ir dr. Veronikos Karvelienės iniciatyva bei kitoms jau tremtyje veikiančių lietuvių katalikių organizacijų vadovėms pritariant, 1946 metais Vokietijoje atkurta Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjunga. Po kelių metų tremties banga dar labiau išblaškė lietuves po platųjį pasaulį. Per vargą ir sielvartą jų dvasia nepalūžo. Šalia ankstyvesnių ateivių jos ėmėsi katalikiškos veiklos visose pasaulio šalyse.

Plečiantis ir stiprėjant darbui išeivijoje, iskilo gyvas

reikalas apjungti visas lietuvių katalikių moterų organizacijas. Tam tikslui Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjunga persiorganizavo į Pasaulinę Sąjungą. Pradžioje kelis metus Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungos Centras buvo Paryžiuje. Pirmąją Valdybą sudarė: M. Galdikienė — pirmininkė, dr. V. Karvelienė — vicepirmininkė, dr. N. Bražėnaitė — sekretorė, B. Venskuvienė — narė kultūros reikalams ir S. Jokubauskaitė-Pagnier — išdininkė. 1953 metais Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungos (PLKOS) Centras persikėlė į New Yorką.

PLKOS dalyvauja katalikiškoje akcijoje, skatina, koordinuoja bei remia Sąjungos narių — organizacijų veikimą, keliant lietuvių katalikių moterų religinę, tautinę, kultūrinę ir visuomeninę iniciatyvą. Remia ir stiprina Lietuvos laisvinimo pastangas, talkina lietuviškiems veiksniams, vykdant išeivijos tautinius, kultūrinius, visuomeninius ir politinius uždavinius. Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungą sudaro laisvame pasaulyje veikiančios lietuvių katalikių

BIRUTĖ ŠLEPETYTĖ-VENCKUVIENĖ
P.L.K.O. S-GOS TARPTAUTINIŲ RYŠIŲ
ĮGALIOTINĖ PARYŽIUJE

KANADOS
L.K.M. D-JOS
CENTRO VALDYBOS
PIRMININKĖ

DR. ONA GRAJAUSKAITĖ-GUSTAINIENĖ

organizacijos. Dabartinę PLKOS Valdyvą sudaro: dr. A. Šlepetytė-Janačienė — pirmininkė, dr. A. Radzivanienė, M. Lušienė ir A. Sungailienė — vicepirmininkės, P. Ažuolienė — sekretorė, V. Penikienė — išdininkė, B. Venskuvienė — įgaliotinė tarptautiniams ryšiams, M. Lušienė — PLKOS Fondo pirmininkė ir I. Sandanavičiūtė-Merlino — narė.

Lietuvoje tarptautinė veikla pradėta 1930 metais. Sovietams okupavus mūsų kraštą, ir atsidūrus išeivijoje, tarptautinė veikla lietuvėms įgijo dar didesnės reikšmės. Jau pačioje mūsų tremties pradžioje, 1947 metais PLKOS atgaivino ryšius su Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unija ir Tarptautine Katalikių Mergaičių Federacija, tapdama pilnateise jų nare. Ji taip pat įsijungė į Tarptautinės Socialinės Visuomeninės Unijos ir į Pasaulio Motinų Sąjūdžio veiklą. Be minimų organizacijų, šiandien veikiama dar su Pasauliečių Apaštalavimo Forumu ir palaikomi ryšiai su Tarptautiniu Katalikų Spaudos Centru. Visos šios organizacijos yra Europoje.

Artimiausias ryšys palaikomas su Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unija, kurios centras yra Paryžiuje. Ši Unija yra pati didžiausia ir aktyviausia tarptautinė moterų organizacija. Jai priklauso 36 milijonai organizuotų katalikų iš 65-kių pasaulio kraštų. Ji gyvai reiškiasi įvairiose tarptautinėse institucijose: Jungtinėse Tautose, UNESCO, Tarptautiniame Vaikystės Fonde ir Europos Taryboje, kur turi savo nuolatines atstoves.

Per Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Uniją yra įmanoma nuolat kelti šiuose svarbiuose tarptautiniuose organizmuose pavergtos Lietuvos problemas.

Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjunga, atstovaujama Tarptautinės Katalikių Moterų Unijos vadovaujamuose organuose per savo įgaliotinę Birutę Venskuvienę, kuri yra ir šios didelės Unijos oficiali patarėja.

Užsibrėžtiems uždaviniams įgyvendinti ir gyvenamo meto svarbiausioms problemoms išstudijuoti Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unijoje nuolat veikia įvairios komisijos. Paminėsiu tas, kurios yra svarbiausios mūsų tautos reikalams. Nuo 1961 metų ilgą laiką Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unijoje veikė Tylos Bažnyčios Komisija, kuriai pirmininkavo PLKOS įgaliotinė tarptautiniams ryšiams. Jos pastangomis įvesta Maldos diena už Tylos Bažnyčią spalio mėn II dieną. Šioji Komisija nuolat kėlė tragišką Katalikų Bažnyčios padėtį komunizmo pavergtuose kraštuose per tarptautines institucijas ir viso pasaulio katalikių moterų organizacijas.

B. Venskuvienės iniciatyva 1978 metais Pasaulio Katalikių Moterų Unijoje įsteigta Žmogaus Teisių Komisija. Joje pravesta plati akcija dėl Nijolės Sadūnaitės išlaisvinimo ne tik per Unijos vadovaujamus organus, per Žmogaus Teisių Komisiją, bet ir per 65-kių kraštų katalikių moterų organizacijas. PLKOS įgaliotinės pastangomis yra keliamas mūsų politinių kalinių klausimas.

Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unija taip pat organizuoja kongresus, suvažiavimus ir studijų dienas įvairiuose kontinentuose. Pasaulio Lietuvių

MAGDALENA GALDIKIENĖ
ILGAMETĖ L.K.M. D-JOS IR PLKOS
PIRMININKĖ

Katalikių Organizacijų Sąjungos Valdyba nuolat rūpinasi tinkamu PLKOS delegacijų sudarymu ir paruošimu šiems tarptautiniams suvažiavimams. Per virš 30 egzistencijos metų dalyvauta visuose Pasaulio Katalikių Moterų kongresuose ir suvažiavimuose, kur mūsų delegatės nepraleido nei vienos progos iškelti Lietuvos Katalikų Bažnyčios sunkią padėtį ir tikinčiųjų varžymą, išryškinti mūsų tautos teisę į laisvą ir nepriklausomą gyvenimą. Romoje, Belgijoje, Vokietijoje, Šveicarijoje, Anglijoje, Airijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Indijoje, Šiaurės Afrikoje ir Kanadoje lietuvių delegatės taip pat paskleidė įvairių leidinių ir dokumentacijos kenčiančios Tėvynės klausimais. Neperdedant galima šiandien lietuvių katalikę pavadinti šių laikų mūsų tautos knygneše, kuri neša spaudą į tarptautinį pasaulį, kad apie tai būtų painformuotos tautos ir kad tuo klausimu būtų nuolat judinama pasaulio sąžinė. Paskutiniaisiais metais PLKOS per savo įgaliotinę palaiko ryšius ir su pasaulinėj plotmėj aktyviais Amnesty International ir Europos Sąjūdžiu.

Bendrai kalbant apie Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungos veiklą Tarptautinėse institucijose, svarbu paminėti, kad šios didelės organizacijos yra mums forumas, kuriame keliame pavergtos Lietuvos problemas ir Katalikų Bažnyčios persekiojimą, bet toji veikla mums svarbi ir tuo, kad mes per šias organizacijas įsigyjame visame pasaulyje Lietuvos laisvės bylai daug gerų, ištikimų draugų ir su jais įeiname į tamprius ryšius.

Malonu konstatuoti, kad lietuvių katalikių moterų

veikėjos už nuopelnus plačioje veikloje buvo kelių popiežių įvertintos ir apdovanotos aukščiausiu moteriai skiriamu ordinu: Nepriklausomoj Lietuvoje — Magdalena Galdikienė, išeivioj — dr. Veronika Karvelienė 1948 metais, Birutė Venskuvienė už veiklą tarptautinėj plotmėj 1964 metais. Visos trys atžymėtos Pro Ecclesia e Pontifice ordinu. Neseniai, 1981 metais, Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos centro valdybos pirmininkei dr. Onai Gustainienei buvo įteiktas Bene Merentis žymuo. Džiaugiamės jų atsiekimais ir Vatikano jų veiklos įvertinimu.

Savo skaitlingom pareigom tvirtai pasiruošusi Nepriklausomoj Lietuvoj, moderni lietuvių katalikė išeivioje perėmė dvasinius idealus ir neužsidarė savyje. Ji ugdo savo asmenybę, jai rūpi pasaulinių įvykių raida, aktualūs šių laikų socialiniai, politiniai, tautiniai, religiniai bei kiti klausimai. Visos tebesitęsiančios kovos už gimtąją kalbą namuose ar už jų ribų, už religiją, papročius, kultūrą, spaudą, už žmogaus teises tiek pavergtoj Lietuvoj, tiek svetur dar labiau suartina lietuvių moteris, nepabugusias nei audrų nei vėtrų, tvirtu žingsniu žengiančias pirmyn į šviesesnę mūsų tautos ateitį.

Lietuvos katalikės moterys nuo organizuotos veiklos pradžios 1908 m. Lietuvoje ir dabar išeivioje visad su dideliu pajautimu ir su neišsejama energija bei ištverme veikė ir tebeveikia krikščioniškų idealų įgyvendinimui mūsų tautoje, Lietuvos gerovei ir jos šviesesniajam rytojui. Kaip vakar, taip ir šiandien jos tai atlieka dideliu rūpestingumu, giliu pasišventimu ir tikėjimu į visa tai, kas veda Tiesos ir Meilės keliu.

AUSTRALIJOS, MELBOURNO
L. K. M. D-JOS NARĖS 1960 M.
PRIE PAŠVENTINTOS VĖLIAVOS

TRYS BAJORAITĖS

S. VILKAUJA

Lietuvos Nepriklausomybės akto paskelbimas 1918 m. vasario 16 d. Vilniuje buvo svarbus įvykis mūsų tautos istorijoje. Gyventi laisvai, turėti savo laisvą ir nepriklausomą valstybę buvo visų didžiausia svajonė. Nors pradžia ir buvo labai sunki, nes valstybė kūrėsi ant karo nusiaubtų griuvėsių, o kovos dar tebesitęsė su įsiveržusiais priešais, bet visi su džiaugsmu ir viltimi žvelgė į ateitį. Žinoma, čia didžiausia garbė tenka mūsų kariams-savanoriams, kurie apgynė Lietuvos laisvę. Mūsų tautinio atgimimo dainius Maironis tą laikotarpį taip atkūrė savo eilėraštyje „Nepriklausomybę atgavus“:

*Jauna, laisva, pati savęs valdovė,
Tautų eilėn įstojo Lietuva,
Savo krauju vergijos nusiplovė,
Sutraukus pančius išterme sava.*

*Likimą aukštą, Viešpatie, mums skyrei:
Pirmiesiems džiaugtis laisvės spinduliais.
Garbė jums budrūs tų dienų didvyriai,
Laisvais išvedę šalį vieškeliais . . .*

Nors nė viena moteris nepasirašė Nepriklausomybės paskelbimo akto Vilniuje, bet ir jos daug prisidėjo prie bendro darbo. Įdomu yra pažvelgti į mūsų nepriklausomo gyvenimo pirmuosius metus, kokį įnašą yra davusios ir moterys. Kaip ir kitose tautose karų ir sukilimų metu moterys padeda, taip ir Lietuvoje daug iš jų padėjo savanoriams, slaugė sužeistuosius, rūpinosi maisto tiekimu, šiltais drabužiais ir kt. Kitos rūpinosi šalpos reikalais, steigė našlaičiams prieglaudas, motinų ir vaikų globos draugijas, mokyklas, leido vadovėlius, knygas, žurnalus ir t.t. Šia proga reikėtų paminėti ir Lietuvių Katalikių Moterų Draugiją kuri šiemet švenčia savo gyvavimo 75-rių metų sukaktį. Ši draugija 1920 m. Vilniuje išleido ir pirmąjį „Moters“ žurnalo numerį. Nors vyriausybė kelias moteris iš tų laikų apdovanojo ordinais, bet daugelis iš jų ilgainiui liko pamirštos ir nežinomos . . .

Pirmaisiais nepriklausomo gyvenimo metais svarbų vaidmenį atliko ir mūsų rašytojos, kurios papildė anų laikų taip menką mūsų literatūrą savo raštais. Čia paminėtinos yra šios: Didžiulienė — Žmona, Šliūpienė

J. ŠILEIKA

ŽEMAITĖ

— Eglė, Petkevičaitė — Bitė, Pleirytė (Puidienė) — Vaidilutė, Kymantaitė — Čiurlionienė, Buivydaitė (Mičiulienė) — Tyrų Duktė (dar tebėra gyva Lietuvoje), Gustaitytė — Šalčiuvienė, Augustaitytė — Vaičiūnienė ir daugelis kitų jaunesniosios kartos rašytojų. Iš jų ypačiai išsiskyrė trys bajoraitės, būtent: Žemaitė, Šatrijos Ragana ir Lazdynų Pelėda. Būdinga yra tai, kad jos visos trys buvo kilusios iš mūsų sulenkėjusių bajorų, bet visos išmoko lietuviškai rašyti ir įsijungė į mūsų literatūrinį bei kultūrinį gyvenimą. Jos visos trys sulaukė ir Nepriklausomybės. Tais laikais mūsų pradžios mokykloms ir gimnazijoms labai trūko skaitinių. Tad jos savo apsakymais ir apysakų ištraukomis papildė mūsų dar labai skurdžius mokyklų vadovėlius bei skaitymo knygas.

Čia kyla klausimas: kas tas bajoraites paragino rašyti lietuviškai? Didžiausias nuopelnas už tai tenka Povilui Višinskiui (1875-1906). Jis jas mokė lietuviškai, taisė jų kalbą, vertė jų pirmuosius rašinėlius iš lenkų kalbos ir siuntė laikraščiams. Jis taip pat paragino rašyti G. Petkevičaitę — Bitę, J. Biliūną ir kitus. Apie P. Višinskį seniau nedaug nežinojome. Dabar jau apie jį yra mūsų literatūros istorijose, enciklopedijose (lietuvių ir anglų k.), o jo visų raštų komplektas buvo išleistas Vilniuje 1964 m. Jis buvo gimęs Ušnėnuose (Šiaulių aps.) Tėvai norėjo, kad sūnus eitų į kunigus, bet jis

MARIJA PEČKAUSKAITĖ 1907 M. SU MOTINA, BROLIU IR KUN. BUKANTU.

neturėjo pašaukimo. Tada mokslui pradėjo pats užsidirbti pamokomis. Jis domėjosi žurnalistika, lietuvių kalba, tautosaka ir t.t. Baigęs Šiaulių gimnaziją, studijavo Petrapilio universitete, bet pradėjo sirgti plaučių džiova. Buvo “Varpo” ir “Vilniaus Žinių” redaktoriai. Jis prisidėjo ir prie mūsų spaudos gražinimo. Dar būdamas studentu, iškabino Jonišky lietuviško vaidinimo plakatus. Rusai už tai iškėlė jam bylą, bet jis laimėjo, nes nebuvo caro išleista jokio įstatymo, kad negalima rašyti lotyniškais raidėmis. P. Višinskis mirė jaunas (30 m.), pakirstas tais laikais nepagydomos plaučių džiovos, kaip ir V. Kudirka, J. Biliūnas, Pr. Vaičaitis, J. Mačys — Kėkštas ir kiti. Palaidotas Vilniuje, Rasų kapuose.

Pirmoji iš P. Višinskio atrastų bajoraičių yra Žemaitė — Julija Beniuševičiūtė. Ji gimė 1845 m. Plungės parapijoje, Telšių aps., Bukantiškės dvare, kuris tada priklausė grafui Plioteriui. Jos tėvas ten buvo pasamdytas ūkvedžiu. Abu jos tėvai buvo bajorų kilmės, bet nusigyveno. Jie savo bajoryste labai didžiavosi ir namie kalbėjo lenkiškai. Vaikus skaityti išmokė pats tėvas. Skaitė daugiausia lenkiškas tikiškinio turinio knygeles. Tad Žemaitė jokios mokyklos nėra lankiusi, bet buvo jaunystėje gana gerai apsiskaičiusi. Vėliau ji ištekėjo už dvaro darbininko Lauryno Žymanto, kuris dalyvavo 1863 m. sukilime prieš rusus. Juodu pradėjo naują gyvenimą ir persikėlė į Užvenčio valsčių (Šiaulių aps.), kur buvo ir P. Višinskio tėviškė. Ta kaimynystė suartino abi šeimas. Višinskiukas susidraugavo su Žymantų vaikais, dažnai atbėgdavo pas juos, ypač vasaros atostogų metu. O būdamas jau Petrapilio universiteto studentu, Višinskis parvažiuo-

davo į tėviškę ir ragindavo Žymantiene, kad bandytų ką nors parašyti. Štai, kaip Žemaitė rašo ape P. Višinskį savo autobiografijoje: “Su Višinskėliu kalbėdama, daug ką sužinojau. Jis man apsakė, kaip tuos raštus žmonės slaptai rašo, siunčia į Prūsus, kaip ir kur juos iš ten gabena, kaip trūksta tam reikalui pinigų, rašytojų, gerų žmonių . . . Pasiryžau ir pati ką nors parašyti . . . pamėginti, ar galėtų tokie raštai tikti spaudai . . . Kitais metais parveža jis man iš Petrapilio, kur tuomet jau studentavo, kalendorių su mano “Rudens vakaru”. Nudžiugusi žiūriu — mano raštas . . . Ne tik man džiaugsmas, bet ir mano vaikams . . . Višinskėlis išvedė mane iš senojojo tako, įtraukęs sykiu ir į tuos kelius, kurie visi į Lietuvą vedė . . .”

Žemaitė pradėjo rašyti jau 50-ties metų amžiaus. Jos pirmąją apysakaitę taisė net pats prof. J. Jablonskis, nes ji visai nevertavo skyrybos ženklų. Pirmieji raštai buvo spausdinami “Varpe”, “Ūkininke” ir kitur. Geriausi kūriniai yra šie: “Marti”, “Sutkai”, “Petras Kurmelis” ir kt. Žemaitė mirė 1921 m. Marijampolėje.

Antroji bajoraitė — Šatrijos Ragana — Marija Pečkauskaitė. Ji gimė 1878 m. Telšių aps., Medingėnų dvare. Jos abu tėvai buvo bajorų kilmės. Nors namie kalbėjo lenkiškai, bet visi buvo išmokę ir lietuviškai. Pradinį mokslą ji buvo gavusi namuose iš samdytų mokytojų. Vėliau mokėsi Šv. Kotrynos gimnazijoje Petrapily. Gavusi stipendiją, studijavo literatūrą, kalbas, pedagogiką ir kt. Ciuricko ir Friburgo universitetuose Šveicarijoje. Sugrįžusi dirbo pirmoje mergaičių “Žiburio” progimnazijoje Marijampolėje. Šatrijos Ragana buvo mokyčiausia ir daugiausia susipažinusi su Vakarų pasauliu rašytoja iš tų trijų P.

MARIJA
LASTAUSKIENĖ

Višinskio atrastų bajoraičių. Ji gerai mokėjo lenkų, rusų, vokiečių ir prancūzų k. Pusėtinai buvo pramokusi ir lietuviškai iš dvaro kumečių vaikų.

Kadangi josios tėvai nesugebėjo savo dvarą išlaikyti, tada jie nusikraustė į išsinuomotą Užvenčio dvarą Šiaulių aps. Ten Šatrijos Ragana susitiko su kaimynystėje gyvenančiu P. Višinskiu. Šita pažintis grąžino ją mūsų tautai ir nukreipė į literatūrą. Štai prof. J. Grinius apie jų pažintį rašo savo veikale „Veidai ir problemos lietuvių literatūroje“ (Roma, 1911 m.): „Nors P. Višinskis jas visas lietuviškai mokė, tačiau arčiausiai jis buvo susibičiuliavęs su Marija Pečkauskaite. Per vasaras mokydamas jos broliukus ir ją pačią arba šiaip apsilankydamas Užvenčio dvare, Višinskis per penketą metų įtakojo Marijos lietuvišką patriotizmą . . . Kokia švelni ir artima buvo Marijos ir Povilo bičiulystė, liudija jų laišakai . . . Šita draugystė gal būtų pasibaigusi santuoka, jeigu Povilo racionalistinis liberalizmas nebūtų atšaldęs nuo jo religingą Mariją . . .“

Tačiau P.V. ir toliau rūpinosi josios raštais. Jis net padėjo jai gauti „Motinėls“ (Amerikos liet. kat. šalpos draugija) stipendiją, kad ji galėtų išvažiuoti į Šveicariją studijuoti. Kadangi ji pirmuosius savo literatūrinius bandymus parašydavo lenkiškai, tai P.V. versdavo į lietuvių kalbą ir siųsdavo spaudai.

Pirmieji raštai buvo spausdinami „Varpe“, Tėvynės Sarge“, „Vilniaus Žiniose“, „Draugijoje“ ir kitur. Nepriklausomybės laikais ji bendradarbiavo „Naujoje Vaidilutėje“ ir „Ateityje“. Ji buvo ir mūsų „Moters“ žurnalo bendradarbė. Jos svarbesni kūriniai yra šie: „Viktutė“, „Vincas Stonis“, „Dėl Tėvynės“, „Irkos tragedija“ ir kiti. Svarbūs yra jos ir pedagoginiai leidiniai: „Motina auklėtoja“, „Rimties valandėlės“, „Seksualinė etika“, „Mokykla ir charakteris“ ir kt. Tačiau svarbiausias jos veikalas yra apysaka „Sename dvare.“ Ją prof. V. Mykolaitis-Putinas apibūdina taip: „Šita graži, subtili, lyrinių niuansų pilna Pečkauskaitės apysaka apie senąjį dvarą yra tarsi ne vien jos, bet ir visos mūsų mirstančios bajorijos gulgės giesmė . . .“ („Naujoji lietuvių literatūra“, Kaunas, 1936 m.).

Vytauto Didžiojo Universitetas suteikė jai garbės daktaro laipsnį, o Lietuvos vyriausybė apdovanojo Gedimino ordinu. Šatrijos Ragana mirė 1930 m. Židikuose (Mažeikių aps.).

Ir trečioji bajoraitė yra Lazdynų Pelėda — Sofija Ivanauskaitė. Ji gimė 1867 m. Paragių dvare, Tryškių vls., Telšių aps. Jos abu tėvai taip pat buvo bajorai. Be to, tėvas buvo menininkas — tapytojas ir svajojo apie dailininko karjerą. Nesugebėdamas dvaro reikalų

LAZDYNŲ PELĖDA

tvarkyti, visai nusigyveno. Skaityti ir rašyti ją mokė tėvai. Jų kalba namuose buvo lenkų. Lazdynų Pelėda jaunystėje taip pat mėgo skaityti daugiausia sentimentalius lenkų romanus. Būdama 24 m. amžiaus, ji ištekdėjo už prasigėrusio dvarininko Pšibiliausko. Ji svajojo jį paveikti ir grąžinti į teisingą gyvenimo kelią. Bet, deja! Po keliolikos metų jis išvažiavo į Ameriką laimės ieškoti ir žuvo fabrike. Pasilikusi su dviem mažais vaikais, ji apsigyveno Vilniuje ir pradėjo duoną užsidirbti daugiausia rankdarbiais. Tada ji susipažino su P. Višinskiu, kuris ją paragino ką nors rašyti. Ji pabandė ir už tuos savo rašinius pradėjo gauti šiek tiek atlyginimo. Pradžioje irgi rašė lenkiškai, bet P.V. ištaisydavo, išversdavo į lietuvių kalbą ir siųsdavo laikraščiams. Pirmieji jos bandymai pasirodė „Varpe“, „Ūkininke“, „Vilty“ ir kitur. Svarbesni kūriniai: „Klajūnas“, „Ir prazuvo kaip sapnas“, „Motulė paviliojo“ ir kit. Didžiausias kūrinys — apysaka „Klaida“, kur ji atkuria 1905 m. revoliuciją Rusijoje ir kelia mišrių šeimų klausimą. Lazdynų Pelėda mirė 1926 m. Paragiuose (Telšių aps.).

Anksčiau Lazdynų Pelėdos vardu rašė ir Sofijos

IR PRAŽUVO, KAIP SAPNAS

Gražus buvo
pasaulis! Pievos
žėlė beregint: geltonieji
lukštai, saulės krėsleliai,
balos, gegužės, kvynai-
jau puosė žaliąjį pievų
rūbelį. Tik ievoš, tartum
neįsitikėdamos ankstybąja
šilima, nedrąsiai skleidė
savo ilgųjų kekių
smulkius baltus
žiedelius.

☆ Lazdynu Peleša

K. DOČKUS

ILIUSTRACIJA

jaunesnioji sesuo Marija Lastauskienė (1872 — 1957). Literatūros istorikams yra sunku atskirti, kurias apysakaiteis rašė Sofija, o kurias Marija. Kai kurias apybraižas rašė abi, o Sofija taisė. Vėliau Marija Lastauskienė jau savo pavarde išleido: “Radybas” (1930), “Gyvenimo perlus” (1934), “Iki mirties” (1939), ir kt. Tada ji gyveno Kaune pas savo dukrą, kuri ją globojo ir rūpinosi jos raštais iki pat mirties. M. Lastauskienė buvo ir “Moters” žurnalo bendradarbė.

* * *

Pokario išeivijoje mūsų vyresnioji karta neprigijo ir neįleido savo šaknų svetimose žemėse, bet dažnai mintimis grįžta atgalios. Dabar skaitome mūsų naujų rašytojų romanus ar noveles, pavartome kai kurių išleistus atsiminimus, kai ką gauname ir iš Lietuvos, bet kartais ramią šventadienio popietę įdomu yra paimti į rankas tuos senesnius leidinius ir paskaityti pvz. Šatrijos Raganos “Sename dvare” būdingesnes ištraukas. Tuomet, rodos, vėl grįžti į namus, tarytum maiti senąsias sodybas, jauti pavasario vėjo dvelkimą ar girdi išnokusių rugių lauko šnarėjimą. . . . Todėl ir pasiilgsti paliktų namų, nes visko netekai, o svetimuose kraštuose daug ko neatrandi. . . .

MŪSŲ NUSIPELNIUSIOS

KULTŪRININKĖS

(MEDŽIAGĄ PATEIKĖ DR. V. SRUOGIENĖ)

Prie Lietuvos švietimo ir kultūros kėlimo XIX ir XX a. pradžios daug prisidėjo mūsų diduomenės moterys, apie kurias mes taip mažai žinome.

Viena iš tokių reikšmingų šeimų yra žemaitijos bajorai Bilevičiai, istorijos šaltiniuose minimi jau nuo XVI a. Ipolito (1822-1901) ir Elenos, kilusios irgi iš senos lietuviškos Daugirdų šeimos, dukters Joana ir Sofija buvo vienos iš tų reikšmingųjų lietuviškos kultūros puoselėtojų. Nors ir išaugusios lenkiškos įtakos aplinkoje, jos skatino mokytis lietuvių kalbos, istorijos, palaikyti senus papročius ir tradicijas. Jos skleidė lietuvišką dvasią, kurią įkvėpė ir savo šeimoms.

Joana Bilevičiūtė — Narutavičienė (1868-1948) buvo visuomenininkė ir švietėja. Pirmoji lietuvaite, gavusi užsienio (Europos) universiteto diplomą, ji įsteigė ir pirmąją Lietuvoje mokyklą tik mergaitėms Telšiuose.

Gimusi 1868.11.21. Klišių dvare, Vieksnių valsč., Žemaitijoje. Vidurinį mokslą išėjo Vilniuje ir Varšuvoje, Studijavo Šveicarijoje, kur Ciuricho universitete gavo filosofijos diplomą. Būdama studente, gyveno pas giminaitį Gabrielių Narutavičių, žinomą inžinierių Europoje ir vėliau tapusį pirmuoju lenkijos prezidentu. Čia ji priklausė liberalinei studentų grupei. 1888 m. išteikėjo už G.N. brolio Stanislovo Narutavičiaus. Nuo 1890 iki 1891 m. buvo rusų policijos sekama. Grįžusi į Lietuvą, nuo 1890 m. iki 1899 m. gyveno vyro pavaldėtame iš tėvų Brevikų dvare Žemaitijoje ir mokė kaimo vaikus jų gimtąja lietuvių kalba, taip pat platino slaptą lietuvių spaudą spaudos draudimo metu. Nuo 1899 m. iki 1904 m. su vyru gyveno Kališe ir dalyvavo socialinės globos darbe, uoliai organizuodama darbininkų vaikams lopšelius. Vėl nuo 1904 iki 1907 m. Telšiuose mokė lietuviškai

kaimo ir darbininkų vaikus. Nuo 1907 iki 1915 karo pradžios vadovavo Telšiuose jos pačios įkurtai mergaičių progimnazijai. Tai buvo pati pirmoji Lietuvoje mokykla mergaitėms, kurioje be dėstomosios rusų kalbos buvo mokoma lietuvių ir lenkų kalbos. 1915 m. pavasarį su šeima buvo evakuota į Smolensko guberniją, kur Roslavyje atgaivino Telšių mergaičių progimnaziją karo pabėgėlių vaikams. Ten pat gyveno jos jauniausioji sesuo Stanislava Zaikauskienė.

Po karo vėl Telšiuose mokė kaimo vaikus, o nuo 1926 m. buvo Kauno lenkų gimnazijos direktorė ir filosofijos, logikos, psichologijos ir propedeutikos mokytoja. Pasižymėjo kaip puiki pedagogė, kuri auklėjo jaunimą, kad būtų lojalūs Lietuvos piliečiai, ugdė meilę Lietuvai, jos praeičiai ir žmonėms. Nors nedidelis Brevikų dvarelis ir nukentėjo nuo žemės reformos, Narutavičienė pritarė tai reformai ir rėmė naujakurius. Jos vyras Stanislovas Narutavičius buvo 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės akto signataras.

Vokiečių okupacijos metais slapstė žydus. Apie 1945 m. išvyko pas dukterį Sofiją Krasauskienę į Varšuvą, kur 1948 m. pasimirė. Turėjo 4 vaikus: Sofiją, Eleną, sūnus Joną ir Kazimierą. Jonas mirė džiova po pirmojo karo, buvo labai gabus ir didelis Lietuvos patriotas, draugavęs su poetu Butkų Juze, kurį Narutavičiai globojo ir leido į mokslus, kaip ir eilę kitų jaunų lietuvių. (Žinios gautos iš S. Bilevičiaus).

Sofija Bilevičiūtė-Zubovienė buvo išsilavinusi moteris, subrendusi savo tėvo Ipolito Bilevičiaus, rašytojo ir filosofo, įtakoje. Ji rašė filosofinius straipsnius spaudoje ir išspausdino net vieną romaną, nors labai dideliais literatūriniais gabumais nepasižymėjo.

Jaunoji Sofija ištėkėjo už rusų grafo Zubovo. Jos šeima tuo nebuvo labai patenkinta, bet Zubovas pasireiškė kaip labai lojalus Lietuvos pilietis. Būdamas agronomas, jis daug padėjo apylinkės ūkininkams savo pavyzdingu ūkininkavimu ir patarimais. Jo dvaras prie Šiaulių buvo žinomas kultūrinis centras. Būdamas

ELENA DAUGIRDAITĖ-
BILEVIČIENĖ SU DUKTERIM 19 A.
PABAIGOJE: IŠ K. JOANA
NARUTAVIČIENĖ, MOTINA,
SOFIJA ZUBOVIENĖ,
VIERCINSKIENĖ IR STANISLAVA
ZAIKOVSKIENĖ

humanistas jis skatino jaunimą mokytis ir daug ką išleido į mokslą. Sofija Zubovienė buvo žinoma visuomenininkė ir švietėja. Ji turėjo didelės įtakos šviesuomenei ir ypač jaunimui. Dar prieš spaudos draudimą pirmosios mokyklos lietuvių kalba veikė Zubovų dvare. Tai buvo nuopelnas seserų Sofijos Zubovienės ir Joanos Narutavičienės. Vėliau prie to prisidėjo ir marti Ona Zubovienė.

Sofijos Zubovienės sūnus Vladimiras irgi agronomas, didelis lietuvių patriotas, vedė iškilią moterį Oną Jakubauskaitę. Dr. V. Sruogienė rašo apie ją: „Oną Jakubauskaitę-Zubovienę pažinojau nuo pat vaikystės. Ji man visada atrodė ideali moteris. Kad ir ištekėjusi už grafo, ji buvo tokia paprasta ir savo titulais niekad nesišvaistė. Nežiūrint to, kad prieš Pirmąjį karą Zubovai priklausė prie aukštosios Europos aristokrati-jos, Ona Zubovienė buvo jautri, gailestinga ir geros širdies. Jaunystėje turėjusi sunkesnę gyvenimą, ji suprato, užjautė ir padėjo nelaimingiesiems. Ji dirbo mūsų tautos gerovei.”

Ona Zubovienė 1958.1.23 d. surašė savo gyvenimo eigą, kurios ištrauką čia pateikiame:

Gimiau 1885.XI.26 (XII.9) Kybartuose, maitinės valdininko šeimoje, viena iš 11 vaikų; du mirė maži, likome gyventi devyni. Už pagalbą knygnešiams mano tėvas, Jonas Jakubauskas buvo nukentėjęs tarnybiniai. Jo tarnybos lape buvo parašyta: „jam prašant, šeimyniniais sumetimais 1878.VI.1 d. atleistas iš tarnybos.” Po 8 metų, 1886.VII.11 d. žurnaliniu nutarimu buvo skirtas Liepojos maitinės kanceliarijos valdininku. Kai Klaipėdoje susipažinau su Martynu Jankum, jis, išgirdęs mano tėvų pavardę, prisiminė, kad gabendamas lietuvių literatūrą iš Rytpriūsių, pasinaudodavo Jono Jakubausko parama, o Ona Jakubauskienė jį dažnai vaišindavo „gardžiais blynais”. Tėvas Liepojoje gaudavo pripuolamo darbo pas privačius ekspeditorius, o Motina, ypač vasaros metu. versdavosi tiekdamą privačius pietus atvažiuojantiems prie jūros. Nors Tėvas ir grįžo į valstybinę tarnybą, tačiau tėvų jėgos buvo palaužtos — Motina mirė 1892.X.22 d., o Tėvas 1894.1.11 d. Tėvui mirštant, mano brolis gimnazistas, Gabrielis Jakubauskas nugabeno mane 1894.1.6 d. į Šiaulius, pas tėvų pažįstamus Praną ir Kazimierą Hiksus, kurių anuo metu du vaikai buvo mirę. Sužinoję apie mūsų šeimos nelaimę, patys, likę bevaikiai, pasisiūlė paimti mane auginti. Vėliau pas Pranus Hiksus gimė dar du vaikai. Esu P. ir K. Hiksams, mano antriesiems tėvams begaliniai dėkinga, kad jie augino mane kaip savo vaiką, davė mokslą, įskiepijo, meilę darbui, pagarbą žmogui,

ONA ZUBOVIENĖ 1968 M. KAUNE.
KAIRĖJE DALIA SRUOGAITĖ-BYLAITIENĖ

kas jis bebūtų, ir rimtą pažiūrą į gyvenimą.

Baigiau vidurinę mokyklą Peterburge (Šv. Kotrynos pensionate), kur man valdininko našlaitei buvo išrūpinta stipendija ir nemokamas mokslas. Be to, Peterburge baigiau ir fortepijono kursą su I-mo laipsnio pažymėjimu. 1903-1904 m. Šiauliuose verčiausi pamokomis. Susitaupiusi pinigų, 1904 m. rudenį įstojau į Varšuvos konservatorijos II kursą. Mokiausi muzikos ir tarnavau knygyne, užsidirbdama pragyvenimui ir mokslui. Tačiau antrajai mano motinai K. Hiksienei beviltiškai susirgus gerklės vėžiu, turėjau pertraukti mokslą ir važiuoti ją slaugyti. 1905.VI.1 ji mirė.

Nebegalėjau tęsti mokslo, nes mano globai buvo palikti du mažamečiai vaikai ir sunkus ligonis, mano antrasis tėvas Pr. Hiksa. Vėl per du metus verčiausi pamokomis, susitaučiau kiek pinigų ir 1907 m. įstojau į Peterburgo konservatorijos II kursą. Bet 1908.III. mėn. mirė Pranas Hiksa ir turėjau vėl grįžti prie vaikų.

1908.XI.1 d. ištekėjau už agronomijos studento V. Zubovo. Jam ruošiant disertaciją ir ją ginant, mes 2 metus gyvenome Berlyne ir Halėje (prie Salės up.), kur gimė mūsų pirmas vaikas. Berlyne, kol buvau laisva, lankydavau kaip laisva klausytoja paskaitas universitete, daugiausiai anatomiją ir surištus su medicina mokslus. Vyrui baigus mokslą, apsigyvenome nuo 1911 m. sausio mėn. Dabikinės dvare. Padėdavau vyrui tvarkyti ūkį, be to, man rūpėjo Zubovų išlaikoma

Dabikinės dvaro pradžios mokykla.

Organizavau mokyklos saviveiklą, į kurią įtraukiau dvaro ir kaimo jaunimą. Po 4 kartus per metus ruošdavau kartu su mokytojais vakarus su vaidinimais, choralais, gyvaisiais paveikslais, šokiais ir žaidimais. Režisavau ir stambesnius anuo metu populiarius veikalus: „Švarkas ir milinė“, „Pirmasis degtindaris“, „Iš meilės“ ir daug įvairių trumpesnių.

1929 m. persikėlėme į Naujadvarį prie Klaipėdos. Hitleriui užėmus Klaipėdos kraštą, grįžome į Mažeikių apskr., kur įgijome vienkiemį Judrelius. Mokykla buvo už 6 km. Pradėjau vėl pamėgtą darbą su vaikais — mokiau judreliškių vaikus ir savo anūkus.

Dabar po karo ir jo visų baisenybių apsigyvenome Kaune...

Marti Danutė sveikino ją 80-ties metų sukakties proga: „Nei laikas, nei skausmas, nei darbas kasdieninis — širdies nepasendins jaunos.“ Ona Zubovienė sulaukė 90-ties metų su nepalūžtama energija ir su šypsniu. Ji mirė 1975.XI.24 d.

Onos Zubovienės sūnus Vladimiras, architektas ir pasižymėjęs senosios Lietuvos architektūros tyrinėtojas, yra vedęs M.K. Čiurlionio dukterį Danutę. Jų duktė Dalia Palukaitienė yra žinoma skulptorė Lietuvoje.

Čia surašyta tik kelių nusipelnusių moterų kultūrininkių istorija. Jų yra ir daugiau. Vienų jų vardai žinomi, kitų — nežinomi. Daug kas nuėjo užmarštin, daug istorijos lapų, apneštų laiko dulkėmis, tebėra neatskleistų.

N. K.

Reginys per Nerį į buvusį Tuskulionių parką ir rūmus. XVIII amž. pabaiga. Dail. A. Zameto

PIRŠLYBOS

LAZDYNŲ PELĖDA

Ponas Karolis būtų jau seniai vedęs, ne sykį apie tai mąstė, bėda tik, kad iki šiol negalėjo prisiskirti sau „žadėtosios“.

Pirmiausias ir svarbiausias dalykas buvo, kad jo būsimoji žmona mokėtų gerai virti, nes šito mokslo trūkumas tarnaitėms nuodyte nuodijo jam gyvenimą: nė viena nemokėjo sulig jo skoniu išvirti, o ką čia ir besakyti apie sunką prie kepsnio; gi svogūnai tai ar sudeginti būdavo, ar vos apšutinti, sriubos vandeningos, mėsa tai sudžiovinta, tai neiškepta. Vietnatinis šitų nelaimių užsimiršimas buvo visokių rūšių gėrimų stikleliai, kuriais štopiai šlakstė netikusius valgius.

Svajoto ponas Karolis apie žmoną ėdrią, kuningą ir visada gero ūpo.

Tuo tarpu draugavo su savo kaimynu, taip pat iki šiol negalinčiu atrasti sau draugės sulig savo noru. Buvo tai netoli gyvenantis dvarininkas, be galo ėdrus ir stiklelio nesikratęs; jis pas poną Karolį beveik ir gyveno.

Visų vadinamas Boliukas, buvo jis jau gerai pagyvenęs, bet vikrus, pašvaistus ir, nors valgė begales, liesas kaip šakalys.

Neapkęsdamas žilo plauko, skutosi stropiai, o galvoje užsilikusius plaukus dažė kažkokiais keistais dažais, nes mainėsi priesauly lygu gaigalo plunksnelės.

Namų Boliukas nemėgo, nes ten tvarką vedė sesuo ir švogeris, kurie prieš keletą metų išgelbėjo Boliuką nuo visos gaujos skolininkų norėjusių pasibraukti sau dvarą.

Apmokėję visa ir visus, gyveno dabar dvare, o Boliukas noroms nenoromos turėjo taikintis prie visokių jų įpročių, kurių labai nemėgo.

Sunkiausia betgi buvo tas, kad sesuo ir švogeris buvo žmonės šykštūs ir neišmaną gyvenimo džiaugsmų, kaip pasakė Boliukas ponui Karoliui, ant jų įsiširdijęs.

Pas poną Karolį jautėsi esąs lygu savo namuose: abu draugu bendrai taisydavos sau visokių gardumynų ir saločių, pykdamies ir taikindamies prie to svarbaus darbo, kiek kur įdėti pipirų, kiek svogūnų, spirginti ar šutinti; tai betgi nekludė draugams mylėtis lygu broliam ir negadino ūpo, susėdus už stalo.

Jautėsi Boliukas čionai lygu žuvis vandeny: ėdė, gėrė nusiskandindamas ir jau nuo keliolikos metų gelbėjo ponui Karoliui ieškoti žmonos sulig visais jo reikalavimais. Su piršlybomis važinėjo sykiu, nes ir ponas Karolis tvirtino, kad dvi galvi tai ne viena. Važinėjosi, teiravosi, tyrinėjo, o tuo tarpu meteliai slinko, slinko, o kas metai pono Karolio paūsiais vis daugiau biesas kratinį kratė, o galvos viršuje mėnuo tekėjo, o pilvas lygu pūslė pūtėsi. Boliukas džiugino draugą, kad jo sveikatoje gyvybės jėga iki senatvės išsilaikysianti ir dar suspėsias vesti, kad tik, Dieve saugok, ką bloga neužtikus, ateities sau nesugriovus.

Visos aplinkinaitės panelės buvo juodviejų apžiūrėtos ir atmetos kaip nevertos sujungti su pono Karolio gyvenimu savojo.

— Prieš likimą neatsispirsi, — kalbėjo ponas Karolis: — kas žadėta — neišvengsi, betgi kuriam laikui paliovė važiaavę ieškoti poros ir vien džiugino save svajonėmis atrasią ką nors pagal savo norą.

Staiga per pat vidurdieneį įpuolė Boliukas, veduodamasis skrybėlė.

— Žinai, žinai naujieną! — rėkė uždusdamas.

— Kas, kas nutiko? — klausė išsigandęs ponas Karolis, staiga iš pokačio snūdžio prikeltas, — kas?

— E-e-e, broliuk! Tai tu nežinai dar? — tarė Boliukas, drėbdamasis ant kanapos. — Į Varnalius parvažiaavo ponias, pats kažkur užsieny pabaigė gyvenimą. Mūsų vežėjas, būdamas šiandien kalvėje, matė, kaip ji visur pati eina, dirba, o moteriškė lygu molio nudrėbta: aukšta, mėsinga, linksma, galų gale pati savo rankomis pyragus minko! Aš tau sakau: stebuklas, ne boba, — rėkė tryniodamas rankas Boliukas.

— Tikrai čia lygu iš dangaus nukrito kėsnis. Kokios ten ganyklos! O pas mane visai nėra. Mūsų žemės susieina, ten palei mišką galima bus gyvulius ginti . . . taip, taip, neverta snausti, — užbaigė ponas Karolis.

— Turiu vilties, kad mūsų ateitis bus dabar ap- rūpinta! — tvirtino Boliukas, susigraudinęs iki ašarų.

— Susitvarkysiu bent syki, — kalbėjo ponas Karolis, vaikščiodamas po kambarį, — na, o kol kas užgerkim gerą naujieną!

Neilgai trukus, parapijo atlaidai buvo. Nutarė tat draugai pasinaudoti proga ir susipažinti su nauja kaimyne. Kaip tyčia diena buvo šilta, graži. Ponas Karolis susičiuiinijo, susikvėpino, nusiskutęs, išsišukavęs, ūsus sustatęs aukštyn, nusiskubino su draugu bažnyčion. Pas pažįstamą žydą Mortką nusidulkinęs, paliko kūtėje arklius, ir nuėjo abu.

Vietos "aristokratija" susirinkdavo paprastai bažnytkiemio po skarotais klevais. Ir abu draugu taip pat

klevų linkan nudūmė, stropiai ieškodami akimis naujos kaimynės.

Neilgai ieškojo: mėlyni rūbai, skaistesni už dangaus mėlynę, ir geltona skrybėlė, raudonomis aguonėlėmis padabinta, išsiskyrė aikštėn iš visų. Boliukas tuoj ją pastebėjo ir reikšmingai patraukė draugą už skvernų.

Panelė sėdėjo ant suolo, abu draugu sustojo užpakaly.

— Gero sudėjimo, — pastebėjo į ausį draugui ponas Karolis.

Ponas Karolis šiandien apie maldą visai užmiršo. Raudonas lygu burokas, šluostė vien prakaitą nuo veido, akių nenuleisdamas nuo "savosios", — taip ją savo mintyje jau pavadino. Panelė taip pat porą sykių apsidairė. Draugai galėjo tad pasidžiaugti ir jos veidu: skaistus buvo, apskritas, akys mėlynos, žvitrios, lūpos, gan storos ir nesučiaupiamos, leido matyti dvi eili stambių sveikų dantų . . .

Pamaldoms pasibaigus, visi subruzdavo eiti; panelė taip pat pasikėlė nuo suolo ir sušnabždėjo sijonais; draugai, lygu policijos šnipai, neatsiliko nuo jos, ėjo paskui per žingsnį, nenuleisdami jos nuo akių. Koks buvo draugų džiaugsmas, kai panelė įėjo į Mortkos krautuvę, pas kurį ir juodu visada sustodavo.

Įėjus tuoj gan energingai paprašė žydo duoti gvazdikų, muškatalio, imbiero ir dar kažkokių priedaisų, vartojamų paprastai krupnikui virti ir saldainiams kepti, — viena ir antra mėgo ponas Karolis. Už tai šyptelėjęs pamerkę draugui, kad ir jis stebėtų, kokia šeimininkė jojo žadėtoji.

Boliukas tuo tarpu, kaip žmogus išlavintas ir žinąs visus etiketo reikalavimus, tykojo, laukdamas tinkamos valandėlės susipažinti su panele ir draugą supažindinti.

Pati apvaizda davė jam tą progą: šit, panelė, žydu neįsitikėdama, išvyturiavo muškatalį, ir vienas riešutas nurietėjo po pat Boliuko kojomis. Parkrito jis rėplomis, lygu katinas, žiurkę pamatęs, ir, našiai nusilenkdamas ir trindamas grindis padais, atidavė panelei riešutą ir tuoj ištarė savo pavardę, meiliai išsisiepęs ir žiūrėdamas jai į akis.

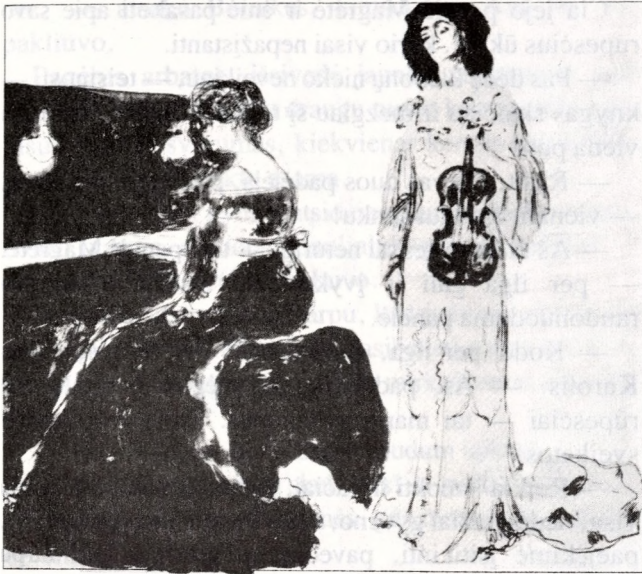
Ponas Karolis numanė, kaip svarbi esanti ta valanda, nuo kurios, rasit, ateitis priklausanti. Taigi nusisukęs patraukė aukštyn neminimą drapanų dalį, sutempė diržų ir užtraukė viršų liemenę, raudonuodamas iki pat akių, kurios dabar žiūrėjo, lyg būtų mešką pamačiusios.

Neapsirikio: draugas Boliukas, susipažinęs pats, tarė:

— Leiskit tamstai užrekomenduoti mano draugą . . .

Nebuvo ko laukti: šliužtelėjęs, kaip išgalėjo, našiai pasilenkė, tiesdamas ranką.

Susipažino greitai, panelė buvo drąsi ir iškalbina. Juokėsi garsiai, rodydama savo plačius, sveikus, baltus

E. MUENCH

KONCERTAS

dantis. Išsikalbėjo apie naujai atkeltą kunigą, apie kaimynus, galų gale apie ūkį. Panelė guodėsi, kad tiek daug reikalų nukritę ant jos galvos, ir bekalbant išsitarė, kad jos vardas esąs Magretė, ir prašė kaimynų taip ją ir vadinti, nes ji nemėgstanti didelių ceremonijų.

Magretės vardą turėjo viena pono Karolio teta, naši žmona ir šeimininkė begalinė, kurios negalėjo pamiršti ponas Karolis, o labiausiai jos kepsnių ir saldumynų. Dėl to nauja pažintis buvo jam dar meilesnė, ir ponas Karolis jautėsi jau esąs beveik kaip po sugertuvių. Toliau besišnekant sužinojo draugai, kad panelė augusi pas giminaitį kunigą, o tas taip pat priduroda panelės svarumo.

Laikas nesulaikomas bėgo, ir teko skirtis. Palydėjo panelę abu draugu prie pat vežimo, į tai žiūrėjo visos parapijos žioplių minia.

Panelė atsisveikindama pasakė, kad jai esą labai ilgu, nes pas kleboną dėdę gudusi prie žmonių, antra, kad ūkyje trūksta jai patarėjo ir dėkinga būtų, jeigu kaimynų teiktų kada apsilankyti . . .

Ponas Karolis ėmė jaustis darbar jau lyg po vestuvių būtų besąs, ir iš tikro visai maža tam betrūko: svarbiausias dalykas — tai širdies palinkimas, o apie tai abejoti nebebuvo ko.

Stovėjo abu krautuvės angoje ant laiptų, kolei pranyko iš akių geltonas vežimas ir auksuota panelės Magretės skrybėlė.

— Nėra ko laukti, — tarė Boliukas, — kąsnelis ne bet koks! . . .

— Nėra, nėra ko tęsti! — pritarė ponas Karolis.

— Kalk geležį, kol įkaitusi, — pridėjo Boliukas, — o ką? Braukim rytoj pas tą "mažytę"!

Braukti, tai braukti. Nutarė taip su draugu. Per visą vakarą tarės, kaip abu dvaru suleis į vieną, pas dėdę kunigą atsirasia paramos, reikalingos pagerinimams ūkyje įvesti: mašinoms ir padargams supirkti.

Kasė jau mintyse griovius, gilino upes, vaisino žuvis, augino gyvulius, visokių veislių karves ir avis, galų gale įsisvajoję, kaip tai bus gera turint nuolatai savąją šeimininkę, mokančią kepsnius kepti, visokias sultis daryti, gardžią degtinę virti ir saldinius kepti!

— Ta moteriškė kaip tyčia man sutverta, — nutarė ponas Karolis, berišdamas kaizerbindu prieš veidrodį žilstančius ūsus.

— Laukei ilgai, Karolėli, laimužės, bet vis dėlto sulaukei, — kalbėjo minkštoj lovoj besitiesdamas Boliukas.

— Sulaukiau, tai sulaukiau, bet kol kas reikia naujai kambarius išklijuoti, grindis nudažyti, lubas, visą: sudžiūsiu lygu šapas iš ilgesio, kol susilauksiu, — sielosi ponas Karolis, trindamas savo plikę, o tą visada darė nerimastaudamas.

— Niekad mėsa nėra taip gardi, kaip per velykas, kada žmogus gerai išsibadėję per gavėnią; visa reikia užsitarnauti, o tu norėtumei sugrobtį visa susyk: čia pamanei — jau ir beturįs!

* * *

Vos pradėjo aušti, kaip du draugu jau ėmė ruošti važiuoti. Berniokas, užsiraitęs rankoves, trynė prakaituodamas šepetiu ir muilu seniai tokio vargo nemačiusią netičančią; piemu varvalais saulėje pasidėjęs tepė pakinktus; kitas bernas vėl trinta plyta net šnypšdamas šveitė saktis. Šeimininkė krakmolijo marškinių pryšakius, keikdama ponų užgaidas, kurios rodės jai nei į tvorą, nei į mietą, — ot, visai kvailybė! Mergaitė, iš kampų ištraukus sustirusias trintys, nuoširdžiai velėjo, nosinės ir kojines džiūvo, garuodamos prieš krosnį. Tuo tarpu draugai toliau tęsė vakar pradėtus planus: lieknose pas Varnalius tikėjos rasią durpių, kurių eksploatacija atneš, be abejo, didžiausio pelno.

Taip sulaukė pavakario ir galų gale, susėdę į blizgančią, spindinčią, net spragčiojančią netičančią, savo kalbai dar daugiau atrado temų. Įvažiavę į girią, akimis rijo vienmules pušis, kainodami jas; kelmai kirtimuose taip pat ne be vertės buvo; o kiek čia uogų, grybų, riešutų, visokios žvėrienos!

— Ei, aptversiu visa, sutvarkysiu, medininką

pastatysiu, tai visokio turto grūste prigrūsime klėtį! Paukščio pieno betruks!

Staiga sutrūko svajonės: sodiškis vežėjas, norėdamas palaikyti savo pono ir arklių "unorą", sutempė vadžias, net abu žirgu ant paskuntiniųjų kojų sustojo, o atkritę sušnypstė ir lygu žaibai, neapsakomu braškėjimu, kuriam tarė išsigandusių šunų lojimas, įpuolė į kiemą.

Ponai jautėsi, tur būt, panašiai kaip kitąsyk Elisas, į padangę besikeldamas.

Tame triukšme, šunų vejami, pralėkė angą ir nubraškėjo net į patvorį, kur vandens lovyje turškėsi ančiukai. Paukščiai išsiblaškę į visas šalis, o tuo tarpu iš sodo išpuolė dar pora šunų, šiepdami dantis į tokius triukšmingus svečius.

Išlipti nė mėginti! Kaip tik katras kystelės koją, tuoj atsiranda žioplas šuo, tik to ir belaukiąs. Pono Karolio rūbai ir lekerės ne patvory buvo rasti, o Boliuko iširę nervai nemėgo panašių susirėmimų; tatai abu, nežinodamu ką daryti, sėdėjo vežime, o vežėjas raižė į visas šalis, mojuodamas ilgu botagu, šunų gaują, tai dar toliau juos erzino.

Galų gale panelė Magretė išgelbėjo svečius iš nelaimės. Ji kaip tik buvo klėtyje ir, išgirdusi šunų lojimą, išbėgo su ilgu blizgančiu peiliu rankoje ir rankomis, matomai, lašiniaus įriebintomis; ėmė mojuoti peiliu lygu kardu, o surikus gan balsiai, išvaikė šunis ir meiliai pasveikino svečius.

Atrodė dabar daug jaunesnė, nes buvo vienplaukė, ir šviesi bliuzkutė, truputį iškirpta, labai tiko jos veidui. Nuvedė tuoj juodu į kambarius ir atsiprašius nubėgo prie savo darbo.

— Mieliausioji mažyte, — tarė ponas Karolis, žiūrėdamas pro langą, kaip ji našiai bėgo į klėtį.

— Paveikslėlis, — patvirtino Boliukas, dairydamasis po kambarius.

— Aš manau, kad geriausiai bus "jums" čionai gyventi: čia ir vietos daugiau, ir aplamai . . . na, visa tvarkoje . . . Patinka man čia visa: kiemas, sodas, giria čia pat, tartum jaučiu baravykėlių, šutintų svieste, mielą kvapą . . .

— Truputį svogūnų pridėjus, — pertraukė ponas Karolis, nesitraukdamas nuo lango.

— Taip, būtinai, be svogūnų nėra valgio, — pastebėjo Boliukas, nurydamas seiles, — tik apsigyvenkit čia! . . .

— Tai bus galima ilgainiui, — tarė ponas Karolis, — tradicijų reikia prisilaikyti: iš pradžios pas mane, paskui . . . na . . .

— E-e-e, ko ten paisyti tradicijų, — užprotestavo Boliukas, — kol vesite, kaip tik bus ruduo — pats laikas grybų, uogų . . . dėl kokios ten tradicijos . . .

Čia įėjo panelė Magretė ir ėmė pasakoti apie savo rūpesčius ūkyje, kurio visai nepažįstanti.

— Pas dėdę kleboną nieko neveikiau, — teisinosi, — knygas skaičiau ir mezgiau šį tą, dabar galvos netenku viena pati!

— Rasit, Dievas duos padėjėją, pastebėjo Boliukas, — vienam žmogui sunku!

— Aš nieko prieš tai neturiu, — tarė panelė Magretė, — per ilgą gali ir įvykti jūsų žodis, — pridėjo raudonuodama panelė.

— Kodėl per ilgą, o ne dabar? — užklausė ponas Karolis. — Aš, padėkim, ūkį mėgstu be galo; tie rūpesčiai — tai mano gyvenimas. Turiu jėgų gan ir sveikatos . . .

— Reikia išmokti ir pačiai, dabar tik palaikyti reikia visa, dėdė gražiai gyveno; šit, jeigu ponai mėgstate ūkį, paėjėkime įsitikinti, pavedžiosiu tamstas; tuo tarpu išgerkim arbatos.

Suėjo visi į valgomąjį, kur jau pridengtas stalas laukė jų; pyragai, rūkyta visokių rūšių mėsa liudijo, kad šeimininkė gan išmananti buvo.

Ponas Karolis betgi vos pamėgino ir, mėsos plėskelę prarijęs, paprašė leidimo rūkyti. Už tai Boliukas rijo, net ausys tratėjo, nes seniai taip gerai pataisytos mėsos nebuvo valges.

— Neryk tu taip! — pastebėjo jam Karolis, pasinaudodamas valandėle, kada šeimininkė kažkur išbėgo, — vakarienės negalėsi valgyti, o čia ji visa parodys . . .

— E-e-e, verčiau žvirblis saujoje nekaip kurapkos

K. ŠIMONIS

SODE

ore, — atsakė Boliukas, kimšdamas, kas po akių pakliuvo.

Pagėrus arbatos, išsivedė jaunoji šeimininkė savo svečius dvaran; čia abu draugu turėjo kuo pasidžiaugti: visur tvarka, švarumas, kiekvienas kerelis prižiūrėtas, pasirodė, net inspektų esama.

Stebėjosi abu, gyrė neatsidžiaugdamu, paskui nuėjo į dvaro tvartus, arklides, kiaulininkus, paukštininkus — čia jau žodžiui vietos nebebuvo.

Boliukas atsiminė tuo tarpu, kad jūdvių vizitas per ilgai tęsiasi, kad reikia bent pasibausti namo važiuoti. Taigi bakstelėjo draugui koja ir, mirksėdamas sau, protingai tarė:

— Na, čia gera, bet ir namo mudum laikas!

— Ko tamstoms taip skubintis! — pertraukė panelė.

— Prašau palaukti vakarienės, pas mane kaip sodžiuje — anksti.

To tik ir reikėjo draugams, taigi nesikreišė ir laukė. Ponas Karolis veltui stengė užuosti kokį nors kvapą, kad galėtų įspėti, kas vakarienei tiekiama, veltui: nė jokio kvapo!

— Tur būt, virtuvė toli, — nutarė.

Panelė buvo iškalbinga, taigi laikas greitai bėgo, ir galų gale pasigirdo dėstomųjų ant stalo lėkščių barškėjimas. Širdis ėmė spėriau tikčioti, ir svečių ūpas dar labiau pakilo. Boliukas ėmė sklaidyti albumą ir klausinėti panelės, kas tas, kas ta. Praskleidė dabar jauno vaikinio fotografiją ir paklausė:

— O kas tai tas gražus jaunikaitis?

— Tai mano sužieduotinis, — atsakė panelė: — labai man malonu, kad tamstai patiko.

Ponas Karolis išplėtė akis, lygu biesą pamatęs, paskui ėmė mirkčioti, tartum iš miego pabudęs.

Boliukas mostelėjo ranka:

— E-e-e, pajuokavo, ir tiek, — džiugino save.

Tuo tarpu ant stalo jau laukė vakarienė. Suėjo tad abu į valgomąjį, šeimininkei pirmininkaujant.

Suėjo ir lygu kas būtų juodu į žemę sukasęs — žodžiu, pastiro bestovį: ant stalo stovėjo dubuo, kuriame garavo . . . avizinė, po kambarį plito kvapas, primenęs ligoninės salę.

Prašau sėstis, prašau, nekenks nakčiai, tai lengvutis valgis, labai sveikas; aš iš pat mažens įgudau kas vakarą avizinę valgyti.

Pono Karolio išvaizda buvo, tartum jį plakti kas ruošęs, ir davė sau žodį daugiau niekada su piršlybomis nevažinėti, bet pasisamdyti sau gerą virėją ir šiaip papildyti gerų sulčių ir kepsnių trūkumą.

— Kvaila kaip avis ir ordinari, — nutarė, įsėsdamų jau į vežimą, — ir aš senas žvirblis, vos tik neįkritau į jos žabangas! . . .

V. TARABILDAITĖ

MIŠKO MUZIKA

Zenta Tenisonaitė

GRAFIŠKOS ILIUZIJOS

*Sukapojau sakinius į žodžius ...
Sukarpiau žodžius į raides,
kad jie žibėtų kaip auksas
ant vario ...*

*Pirmoji rudens diena.
Aš rašau tavo vardą
be žodžių, be raidžių,
tūkstantį kartų taškais
ant vario ...*

*Trečia valanda nakties.
Tyla laižo kambario sienas.
Vėjo varomas svetimas miestas
sapnuoja nebūtus dalykus ...
žodžius ... vaizdus ... šešėlius ...
Trečią valandą nakties
pasaulis atrodo
sudužusio stiklo šukė ...*

B. PŪKELEVIČIŪTĖS “MARCO POLO LIETUVOJE”

PR. NAUJOKAITIS

Birutė Pūkelevičiūtė (g. 1923) į pirmąją išėjimą lietuvių rašytojų aukštumas iškilo daugiausia romanais. Visi keturi jos romanai yra premijuoti: “Aštuoni lapai” (1956), “Rugsėjo šeštadienis” (1970), “Naujųjų metų istorija” (1974) ir “Devintas lapas” (1982). Poetė talentas ryškus ir jos lyrikoje: “Metūgės” (1952), “Rauda” (1960) Vaidinami ir net premijuoti keli jos draminiai kūriniai: “Aukso žąsis” (pagal šio veikalo vaidinimą scenoje susuktas spalvotas lietuviškas filmas), “Palikimas”, “Antroji Salomėja painiavose”. Mažiau B. Pūkelevičiūtė yra pasireiškusi trumpojo žanro pasakojimuose. Tam smulkiajam žanrui galima priskirti jos šešias knygeles vaikams. Ir štai po ranka turime jau stambesnę trumpų pasakojimų knygą “Marco Polo Lietuvoje” (1982) Knygoje išspausdinti šeši pasakojimai, kai kurie jų turi pačios autorės atsiminimų, autobiografinių bruožų. Kad čia bus apstu atsiminimų, gali patvirtinti pačios autorės žodžiai pačioje knygos pradžioje: “Mūsų jaunystės dienos, lyg trističiai būriniai laivai, kadaise buvo išplaukę kelionėn per gyvenimo vandenyną. Lyg laivai, pakrauti pasakiškais lobiais, auksu, sidabru, brangakmenių skryniom — nuostabiom svajonėm, dideliais troškimais. Netoli išsidūs laivai tenuplaukė. Naktį pakilo audra: sudraskė bures, sutrupino stiebus į šipulius ir sutriuškino laivus ant klatingų sąsmaukos uolų. Viskas nugarmėjo į vandens gelmes. Todėl metų metais mus neramina mintis, kad kažkur giliai jūros dugne guli nugrimzdę neįkainojami turtai” (7 psl.) Taigi autorė dažnai tylos valandomis leidžiasi į tas gelmes ieškoti tų nugrimzdusių svajonių laivų ir pasakoja mums sodriu, spalvingu žodžiu apie tuos gelmių turtais, kurie tokie brangūs iš tėvynės išblokštam žmogui. Įdomiausia, kad autorei nereikia tinkamo žodžio ieškoti žodynuose. Tas žodis jai savaime ateina bekalbant ir atsistoja reikiamoj vietoj, kur jis labiausiai tinka ir derinasi prie kuriamos nuotaikos ir spalvingo vaizdo.

Pirmasis pasakojimas “Atsiminimų

mieste” atskleidžia Kanados Montrealyje patirtus įspūdžius. Autorė lyriško atspalvio atsiminimus leidžia pasakoti vienam tų vaikų, kurie iš sugriautos Vokietijos atvyko į Kanadą miškų kirsti. Prievolę atlikę, išsisklaidė po didžiuosius Kanados miestus. Pats pasakotojas tapo iškabų dažytoju, o jo draugas Albinas turėjo gerą darbą kaip šaltkalvis. Abu draugai buvo susizavę Tomo žmona Sandra. Tos jaunos moters atsiminimai įpina į pasakojimą lyrinio elemento.

Apsakymas “Šėriau žirgelį” vaizduoja du meškeriojus, dar naktį automobiliu išvykusius iš Toronto meškerioti į ežerą, esantį toli į šiaurę nuo miesto. Lydekų nepagauna, bet už tat puikiai ant meškerės kimba ešeriai, tačiau senam bučiui prakiurus, visos žuvys pabėga, ir žvejai grįžta be lobio, bet patenkinti puikiais gamtos įspūdžiais.

“Kerlio perštas” yra pačios autorės atsiminimai apie teatro problemas. Ir pats pavadinimas rodo asociacijos dėsni garsų pasikeitime, kai vietoje Perlio keršto, scenoje susijaudinęs artistas pasako Kerlio perštą. Panašių asociacijų dažnai pasitaiko ne tik scenoje, bet ir kasdieniniame gyvenime.

Pats turiningiausias knygos pasakojimas yra “Kelionė į Marčiupį”. Tas Marčiupis yra senuko altaristos kun. Kajetono, paprastai visų vadinamo Kajetuku, tėviškė. Šis per anksti pasenęs kunigas nustojęs klebono vietos, išmestas iš klebonijos į nuošalų namelį už klebonijos sodo, naujam klebonui tik tiek reikalingas, kaip šuns penkta koja, jaučiasi labai vienišas ir nelaimingas. Vienintelė jo svajonė yra vasara, kai klebonas išvyksta į kaimyninės parapijos šventos Onos atlaidus, nuvažiuoti į savo tėviškę, pamatyti akmenėlius upokšniuose, kur vaikystėje tiek braidyta, pamatyti miškelius, sodo medžius, su kuriais yra visa širdimi suaugęs, o dabar vienišoje senatvėje tėra vienintelė nusiramino priemonė — degtinės buteliukas. Kelionę į tėviškę ir atskleidžia mums rašytoja su visomis detalėmis, su

MARCO POLO LIETUVOJE

BIRUTĖ
PŪKELEVIČIŪTĖ

pilnu spalvingumu ir nuotykiomis, su Kajetuko šurkščia kalba, už kurios slepiasi gilus skausmas ir nenumaldomas gaudulys. Ir nuotykių toje kelionėje apstu: vežimas įstringa ištvinusios Šešupės brastoje, netikėtai turtingame viensėdyje susitinka Kajetukas akis į akį su viešnagėjančiu savo vyskupu. Arklius Kajetukui davė turtingas parapijietis. Į patogią brیکutę įsirango ir storas vikaras, taip pat mėgstas nugerti, pasivaišinti. Vadelėmis arklius vairuoja to parapijiečio paauglys gimnazistas Julius. Nors šiukštūs Kajetuko žodžiai Juliaus ir neglosto, bet per ilgą kelionę vaikas įsitikina, kad senasis kunigas yra baisiai vienišas ir nelaimingas, ir pagaliau abu tampa artimais draugais.

B. Pūkelevičiūtė

Lyg atsijusi nuo kitų pasakojimų yra „Dirvos“ konkurse laimėjusi premiją novelė „Kaip Arvis išėjo į žmones“. Tas svarbiausias veikėjas Arvis yra nevykęs velniukas, nesugebąs vilioti žmonių į nuodėmes. Pagaliau pats susizavi į nuodėmę viliojama gražia jauna moterimi ir nori tapti žmogumi, kad galėtų žmogiškai mylėti. Pragarą valdovas Majoras išpildo Arvio prašymą. Bet prieš tai įspėja: „Ar tu žinai, ką reiškia būti žmogum? Tu net nenujauti, kiek tau reikės sielvartauti, liūdėti, ilgėtis ir kentėti... Ar žinai, kad kiekvienas žmogus siekia nepasiekiamų dalykų, ieško to, ko neįmanoma surasti?“ (93-94 p.)

Pagaliau — titulinis pasakojimas „Marco Polo Lietuvoje“. Ir kiek čia grakštaus humoro kiekviename puslapyje, kiek daug įdomių žmonių atskleista toje prasimanytoje „Gabijos“ korporacijos studentų ir profesorų ekskursijoje autobusu iš Kauno į kažkokį Lydiškių bažnytkaimį, kur garsus kalbėtojas ir lenkuojančių atletuvintojas kunigas Didžiulis ruošia Šeštinų šventę, kur bus atidengtas atnaujintas Dangun žengimo paveikslas. Kartu su studentais vyksta ir pirmą kartą į Lietuvą atvykęs tautotyrininkas prancūzas. Įdomus personazas yra išlepusi dainininkė Mėta, nuolatos globojama juokingai atrodančio jos vyro Rimkaus. Nemažiau juokingas ir senukas dr. Navickas, saugojas niekam nereikalingas ponios Mėtos skaras ir skrybėlių dėžė. Šaunus yra autobuso šoferis Kazlauskas iš Petrašiūnų. Lydiškių klebonas režisuoja visą šventės programą, sako ilgą prakalbą (tokias nuobodulio prakalbas sako ir dažnas išeivijos lietuvių tautinių švenčių minėjimuose.) O jo misterija prie aukuro su tariamomis vaidilutėmis baigiasi nenumatytu farsu — groteska, kai girtas ugniagesys nuo vaistinės stogo nudrimba į bižūnus, kibiras vandens išmaudo vaidilutes. Pasakojimas kiek ištęstas, bet turi daug sveiko humoro, kiek pašarzuotų, bet gyvų žmonių.

Ir ši knyga lengvai skaitoma, kaip ir tos pačios autorės romanai. Sakinys — literatūrinis, sklandus, ritmingas, vaizdai metaforiški. Taigi trumpasis beletristikos žanras B. Pūkelevičiūtės yra lengvai valdomas, patraukias skaitytoja.

Birutė Pūkelevičiūtė, MARCO POLO LIETUVOJE, apsakymai. Viršelį nupiešė Kazys Veselka. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas, Čikagoje, 1982 m. Knyga turi 308 psl., kaina \$10.00.

Kodėl taip malonu šokti tautinius šokius? Kodėl net malonu sušokti kad ir suktinį per lietuvišką balių? Kiek pagalvojus, peršasi mintis, kad šokis yra spontaniškas žmogaus išraiškos būdas. O tautiniai šokiai dar suvirpina giliai glūdinčią tautinio priklausomumo stygą. Juk mes visi norime kam nors priklausyti! Tautiniai šokiai, kaip ir dainos, žadina mūsų lietuvišką sąmoningumą pasididžiavimą savąja tauta. Tautiniuose šokiuose atsispindi mūsų liaudies gyvenimas. Turime labai daug darbo apeigų šokių, kaip pvz. Šiaučiuksas, Kalvelis, rugiapjūtės šokiai ir įvairūs pabaigtuvių žaidimai. Šokiuose taip pat atsispindi mūsų tautos būdas. Anglai vykusiai apibūdino lietuvių tautinius šokius 1938 m. įvykusiame Folkloric Festivalyje Londone:

„... ramūs — elegiški, linksni — išdykaujantys, grakštūs — gyvi, prisitaikantys prie savo tėvynės laukų, kvepiantys žaliom pievom, dar per daug nenutolę nuo tikrojo kamieno.“

Nesuklysimė sakydami, kad liaudies dainos ir šokiai lydėjo lietuvių gyvenimą nuo lopšio iki grabo lentos. O visgi mūsų tautinių šokių atgimimas įvyko ne taip jau seniai, dar Nepriklausomoje Lietuvoje 1935 metais. Kokia buvo mūsų tautinių šokių vystymosi raida? Tai klausimas, kurį dar reikėtų nemažai tyrinėti. Tikslų duomenų mažai. Siek tiek žinių randame pas Valančių ir kitus rašytojus. Kiek žinių paliko ir istorikas Pretorijus, gyvenęs 17-to šimtmečio antroje pusėje. Iš 19-to šimtmečio turime vokiečių žurnalisto O. Glagau lietuviškų šokių aprašymą:

„Jei nacionaliniai drabužiai dar tik pradėjo nykti, tai nacionaliniai šokiai jau yra kone visai išnykę... Kartais jaunimo šokių vakare dar pašokamas kepurinis, arba šokis su skrybėlėmis. Tik tada pabunda siela ir gyvybė vaikščiojančiose statulose, tik tada atskleidžia šokėjos visą savo grakštumą ir vertybę. Kepurinis yra lyg kadrilis. Jį šoka vienos merginos. Jei nėra muzikos, tai lietuvninkės nesuka sau galvos, kuo ją pakeisti. Tada jos pačios dainuoja šokdamos. Yra žinoma, kad visi lietuvninkai iš prigimties yra dainininkai ir poetai.“

Bet istorinių dainių turime mažai. Tautinių šokių renesansas įvyko vėlai, ir jo akstinas buvo gan ne kasdieniškas įvykis.

Apie šią pradžią mums pasakoja Bronė Juškevičiūtė — Lapšienė:

„1935 metais gegužės mėn. pradžioje Lietuvos Užsienio reikalų ministerija gavo pakvietimą į folklorinių šokių festivalį Londone. Šis festivalis buvo rengiamas rugpjūčio mėn. ir turėjo įvykti Albert Hall Londone. Ministerijos tarnautoja p-lė Avietenaitė ėmėsi iniciatyvos suorganizuoti pirmąją tautinių šokių grupę. Tačiau nebuvo nei šokių, nei muzikos. Tada Amerikos lietuvaitė Aldona Rugytė-Bulotienė drauge su vienu muziku išvažiavo į provinciją rinkti medžiagos ir muzikos. Reikia atsiminti, kad kartais tik kokia viena figūra ar tik keli šokio žingsniai tebuvo surasti. Grįžusi Kaunan, Aldona, Rugytė-Bulotienė pritaikė šokiams choreografiją. Aš buvau jos padėjėja ir man pasisekė surasti kelis Kubilo žingsnius.“

(Kubilas yra senas tradicinis šokis, siejamas su derliaus nuėmimu. Kubilas dar ir dabar šokamas pagal Bronės Juškevičiūtės-Lapšienės originalią choreografiją).

Aštuonios šokėjų poros pradėjo karštingai repetuoti. Tautinių drabužių irgi niekas neturėjo. Beveik visom merginom teko jų skolintis. Vyrams apdarai buvo pasiūti iš drobinių staltiesių. Tiesa, kiek spalvingumo davė juostos, šiaudinės skrybėlės ir specialiai šokėjams padarytos naginaitės. Grojo orkestrėlis, sudarytas iš 5 operos muzikantų. Visi dalyviai keliavo savo lėšomis.

Festivalyje dalyvavo 24 tautybės. Lietuviai sušoko Kepurinę, Blezdingėlę, Kubilą, Čiučitą ir Suktinį. Buvo paruošę ir Klumpakojį, bet jo jau nebeteko šokti, nes italai, olandai ir čekai naudojo panašią melodiją ir panašius žingsnius. Lietuvių grupei buvo dar vienas smūgis, kai pamatė škotus šokant labai panašų šokį į mūsų Blezdingėlę. Nežiūrint to, lietuviai laimėjo trečią vietą. Šokių vadovė taip susijaudino, kad net savo gintarinius karolius dovanavo juri komisijos narei. Po trečio ir paskutinio pasirodymo įvyko didelė eiseną per Londono gatves. Ėjo ir lietuviai vis šokdami kokį šokį. Staiga prie jų grupės priėjo Anglijoje jau seniai gyvenantys tautiečiai, vos lietuviškai tekalbėję. Jie buvo labai sujaudinti lietuvių laimėjimu, gyrė visus ir didžiavosi savo kilme.

Grįžus grupei namo, visi kūno kultūros

mokytojai turėdavo per savo atostogas rinkti šokių medžiagą ir muziką. Tie, kurie mokėjo vokiečių kalbą, pradėjo ieškoti duomenų senovės vokiečių aprašymuose apie Lietuvą. Taip dirbant buvo surinkta nemažai duomenų.”

Norėtumėm dar pažymėti, kad 1938 metais Ukmergėje jau įvyko netgi pirmos tarpgimnazinės tautinių šokių varžybos. Pirmą vietą jose laimėjo Marijos Pečkauskaitės vardo gimnazijos mergaičių grupė, sušokusi Gražinos Vokietaitytės choreografuotą naują šokį Džigūną.

Štai, kaip įvyko tautinių šokių atgimimas Nepriklausomoje Lietuvoje!

Prie lietuviškų tautinių šokių atgaivinimo ir populiarinimo prisidėjo ir daugiau žmonių, kurie yra išsisklaidę plačiame pasaulyje. Pora iš pagrindinių pradininkų gyvena Australijoje.

Pokarinė emigracijos banga atbloškė į Adelaidę net dvi pasižymėjusias tautinių šokių pradininkes: Mariją Baronaite-Grėbliūnienę ir Bronę Juškevičiūtę-Lapsienę.

MARIJA BARONAITĖ-GRĖBLIŪNIENĖ gimė Vilniuje, bet dar visai maža būdama persikėlė su tėvais į Lietuvą. Mokslą baigė Panevėžyje ir po to studijavo Rygos Fizinio Auklėjimo institute. 1930 metais gavo valstybinę stipendiją ir gilino studijas Vienos ir Graz'o universitetuose. Grįžusi Lietuvon, buvo mankštos ir tautinių šokių instruktorė fizinio lavinimo katedroje Kauno universiteto Humanitarinių mokslų fakultete.

1937 metais dalyvavo su Kauno universiteto šokėjų grupe tarptautiniame tautinių šokių festivalyje Vokietijoje. 1938 metais dalyvavo Folkloric Festival, Albert Hall Londone. Šitame festivalyje lietuviai laimėjo pirmą vietą. Šokių vadovė, jaunoji Marija Baronaite, tiesiog apstulbo, išgirdusi šią žinią. Tų pačių metų pabaigoje dalyvauja su Kauno universiteto choro grupe ir dirigentu K. Kavecku koncertuose Čekoslovakijoje. O grįžusi Kaunan, parengia 100 šokėjų grupę dalyvauti Sakalų Šąskrydyje Prahoje. 1939 m. ji vyksta kaip mūsų tautinių šokių ambasadorė į Ameriką. Ten ji mokė įvairias grupes šokti mūsų šokius. Kaip tuolaikinis Lietuvos ambasadorius Povilas Žadeikis išsireiškė: “Ji žadino Amerikos lietuvių tautinę sąmonę per gražiuosius mūsų tautinius šokius”. O sužadinti tautinę sąmonę ir įkvėpti savo mokiniams šokių meilę ji tikrai mokėjo. Tų pačių metų rugsėjo mėnesį jos paruošti šokėjai jau gražiai atstovavo lietuviams Pasaulinėje Parodoje New York'e.

M. Grebliūnienė

Karas jau siautėjo Europoje, kai Marija nutarė grįžti namo. Tačiau neilgai trukus, turėjo su Humanitarinių mokslų katedra persikelti į Vilnių. 1940 m. ji vadovauja tautinių šokių grupei Vilniaus Filharmonijos Liaudies Ansamblyje. Kiek vėliau yra siunčiama šešiom savaitėm į Mojsiejev'o ansamblį Maskvoje. Paskui toliau lektorijauja Vilniaus universitete ir dirba su ansambliu. Pasitraukusi Vokietijon, vadovavo drauge su O ir A. Mikulskiais Čiurlionio ansambliui. Vokietijoje susituokė su skulptorium Baliu Grėbliūnu ir drauge su juo atvyko vėliau į Vakarų Australiją ir į Adelaidę. Čia ji talkininkavo Viktoriui Ratkevičiui, kuris buvo suorganizavęs pirmąją tautinių šokių grupę Pietų Australijoje. Po metų darbo grupė jau buvo neblogai susišokusi. Po to ji dirbo penkerius metus ALB Savaitgalio mokykloje ir vėliau šv. Kazimiero Savaitgalio mokykloje mokydama jaunus mokinukus šokti.

1972 metais buvo garbės viešnia IV-toje Tautinių Šokių Šventėje Amerikoje, kuriai vadovavo Genutė Breichmanienė, jos buvusi studentė.

1975 metais dalyvavo Tautinių Šokių Šventėje Lietuvoje, kuriai irgi vadovavo jos buvęs mokinys Juozas Lingys. Verta gal pažymėti, kad ir Liūdas Sagys, Cleveland'o “Grandinėlės” vadovas yra jos buvęs mokinys, kaip ir daug kitų jaunų vadovų Australijoje.

BRONĖ JUŠKEVIČIŪTĖ-LAPSIENĖ gimė ir užaugo gražiam Žemaitijos krašte. Jau gimnazijoje mėgo matematiką ir sportą. Dar būdama jaunutė, pasižymėjo

grakštumu ir vikrumu. Nenuostabu, kad ji pasirinko fizinio auklėjimo profesiją. Baigusi gimnaziją, tęsė studijas Austrijoje, Vienoje. Čia ji lankė Schule fuer Leibesuebung. Be lengvosios atletikos, mankštos, anatomijos ir kitų teorijos dalykų ji mokėsi ritminės gimnastikos ir išraiškos šokių. Po trejų metų, sėkmingai užbaigusi studijas, įsigijo fizinio auklėjimo ir mankštos mokytojos diplomą ir, sugrįžusi Kaunan, įsteigė savo studiją. Kursuose buvo dėstoma mankšta ir ritminė gimnastika. Juškevičiūtės studiją lankė pradžios mokyklų mokytojai, įvairių įstaigų tarnautojai ir kūno kultūros mėgėjai. Reikėtų pažymėti, kad tuo metu jau buvo didelis susidomėjimas fiziniu auklėjimu Lietuvoje. Nors Lietuvos išdas buvo neturtingas, bet rasdavo lėšų įsteigti modernias mokyklas, kaip pvz. Jono Jablonskio vardo pradžios mokykla Žaliakalnyje, kurioje buvo Juškevičiūtės studija. Čia mankštai buvo speciali salė su švediškomis sienelėmis, pianinu, dušais ir netgi mažu plaukimo baseinu.

Rudenį, žiemą ir pavasarį ji dėstydavo savo studijoje, o vasaros metu būdavo Švietimo Ministerijos kviečiama lektoriauti vasaros kursuose stovyklose. Šitie kursai papildydavo Mokytojų seminarijos praeinamus mankštos ir fizinio auklėjimo dalykus. Juose dėstydavo patys geriausi mūsų kūno kultūros mokytojai ir mokytojos. Jų tarpe ir Marija Baronaite-Grėbliūnienė. Šitos stovyklos vykdavo Palangoje, Juodkrantėje, Rambyne ir kitose grožiu pasižymėjusiose vietovėse.

1934 metais dr. Trukano, Vytauto Didžiojo gimnazijos direktoriaus Klaipėdoje kalbinama, persikėlė ten dėstyti kūno kultūrą ir taip pat dėstyti Vokiečių Mokytojų Seminarijoje ir Pedagoginiame Institute. Vytauto Didžiojo gimnazija turėjo puikias sąlygas fiziniam auklėjimui, ir dėka gimnazijos direktoriaus buvo įsigyti darniai

B. Lapsienė

išauti tautiniai drabužiai aštuoniom šokėjų porom.

1935 metais įvyko tarptautinis folklorinių šokių festivalis Anglijoje. Bronė Juškevičiūtė-Lapšienė buvo lietuvių grupės vadovų padėjėja ir ansamblio šokėja.

1937 metais susituokė su Juozu Lapšiu, kuris buvo baigęs Prekybos Institutą Klaipėdoje ir dirbo Baltijos Transporto Bendrovėje, prekybinės jūrų laivininkystės skyriuje. Vokiečiams užėmus Klaipėdos kraštą, jos vyras, ėjęs atsakingas pareigas pačiame uoste, negalėjo pasitraukti ir abu liko vietoje. Kadangi Pedagoginį Institutą perkėlė į Panevėžį, tai Bronei Lapšienei teko daug važinėti. O kai jos vyras pagaliau buvo perkeltas Kaunan, o Ped. Institutas Vilniun, jai ir vėl teko daug važinėti.

Karo nublokšta su šeima Vokietijon, ji darbavosi Dinkelsbuehl stovykloje, kur dėstė vaikams aritmetiką pradžios mokykloje. Atvykusi Australijon, buvo Bathurst stovyklos vaikų darželio vedėja. Drauge su G. Šaproniene, Montessori sistemos mokytoja, bemokytojaudamos at-

liko dvejų metų privalomą darbo prievolę. Po to Lapšių šeima persikėlė į Pietų Australiją, ir ji tuoj įsijungė į ALB Savaitgalio mokyklos darbą mokydama vaikus šokti. Ji turėjo gan pastovią mergaičių grupę, prie kurios vėliau prisidėjo ir berniukai. Ši grupė išsilaikė nuo 1955 iki 1968 metų su mažais pasikeitimais. Joje buvo 14 porų, o geriausi šokėjai — Violeta Vasiliauskaitė ir Vytautas Straukas buvo jos padėjėjai.

1960 metais ji buvo Krašto Valdybos narės kultūros reikalams pakviesta būti tautinių šokių seniūne Australijai. Tuo metu kiekvienas didesnis miestas turėjo savo tautinių šokių grupę ir kiekvienas vadovas savaip interpretuodavo tuos pačius šokius. Norint pasirodyti jungtinai, reikėjo šokius derinti. Tas darbas buvo pavestas Bronei Lapšienei. Dėka jos energijos, sumanumo ir ryžto šokių suderinimas buvo sėkmingai atliktas. Žinoma, pagelbėjo ir J. Bačiūno atsiųstos knygos — "Mūsų šokiai". Jos labai palengvino vadovės darbą, nes anksčiau reikėdavo ranka išrašyti šokių aprašymus, padaryti braižinius ir t.t.

Ir taip 1962 metais, per "Lietuvių Dienų" atidarymo programą, jau buvo atlikti keturi visų grupių bendrai sušokti šokiai. Be to, kiekviena grupė sušoko porą šokių ir atskirai.

Po "Lietuvių Dienų" Bronės Lapšienės surengtuose pasitarimuose būdavo aptariami pasitaikę neaiškumai ir ateinančių "Lietuvių Dienų" bendrai šokamų tautinių šokių programa.

Dabar Lietuvos tautinių šokių pradininkių darbą Australijoje tęsia gražus būrys jų išmokytų jaunesnių vadovų. Abi mokytojos ir toliau domisi šokiais ir apgailestauja, kad iki dabar dar neturėjom instruktorių iš didesnių kolonijų užjūriuose, kurie galėtų išmokyti naujų šokių ir pamokyti grupių vadovus, kaip geriau inscenizuoti pasirodymus koncertuose.

Šios abi aukštos, puikios laikysenos ir imponuojančios išvaizdos pedagogės pavergia savo kantrumu, mandagumu ir giliu tautinių šokių vertės įsitikinimu.

Isolda I. Poželaitė-Davis

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

P.L.K.O. S-GOS
VALDYBA 1978 M.,
NEW YORKAS

PASAULINIS KATALIKŲ MOTERŲ SUVAŽIAVIMAS KANADOJE

O. GUSTAINIENĖ

Katalikų Moterų organizacija veikia 63-se valstybėse. Šiai organizacijai priklauso 30 milijonų moterų. Viso pasaulio katalikes moteris apjungia Pasaulinė Unija (World Union of Catholic Women's Organizations — WUCWO). M. Galdikienės rūpesčiu 1932 m. Lietuvos Kat. Moterys buvo priimtoms į Pasaulinę Uniją. Išeivijoje M. Galdikienės ir B. Venskuvienės iniciatyva Lietuvių Kat. Mot. organizacija Pasaulinėje Unijoje liko pilnateisiu nariu.

Pasaulinė Unija kas 4 metai šaukia suvažiavimus, į kuriuos atvyksta atstovės iš tų valstybių, kuriose yra katalikų moterų organizacija. 1983 m. birželio 14-24 dienomis suvažiavimas įvyko Kanadoje. Antigonish, Nova Scotia. Dalyvavo 400 atstovių. Lietuves atstovavo: PLKO sąjungos pirm. Dr. A. Janačienė, atstovė tarptautiniams reikalams — B. Venskuvienė ir Kanados Centro Valdybos pirm. dr. O. Gustainienė.

IŠ KAIRĖS: DR. A. RADZIVANIENĖ — VICEPIRM., PREL. J. BALKŪNAS — DVASINIS PATARĖJAS, DR. A. JANČIENĖ — PIRM., V. PENIKIENĖ — IŽD., P. AŽUOLIENĖ — SEKR., M. LUŠIENĖ — VICEPIRM., B. VENCKUVIENĖ — TARPT. RYŠIŲ ATSTOVĖ, A. SUNGAILIENĖ — KANADOS ATSTOVĖ

Suvažiavimas pradėtas iškilmingomis šv. Mišiomis katedroje, dalyvaujant Nova Scotia arkivyskupui J.M. Hayes, trims vyskupams ir daugeliui dvasiškių. Po šv. Mišių atstovės dalyvavo Antigonish burmistro suruoštame priėmime.

Kiekviena diena prasidėdavo šv. Rašto skaitymu ir malda, kurią parašydavo kurio nors krašto atstovė sava kalba (radijo siųstuvų perduodami vertimai ėjo anglų, prancūzų, ispanų ir vokiečių kalbomis). Po to sekdavo paskaitos, kurių buvo itin gausu (kartais kelios paskaitos vykdavo tuo pačiu laiku). Temos įvairios: "Naujasis moters identitetas", "Moteris bažnyčioje", "Krikščionių vienybė", "Darbo realybė ir dvasingumas naujoje bendruomenėje", "Taika ir atominiai ginklai", "Bendruomenė ir pažanga", "Žmogaus teisės", "Šeima ir prieauglio apribojimas" ir t.t.

Pasaulio liet. kat. organizacijos sąjungos valdybos pirm. dr. Aldona Janačienė kalbėjo tema: "Katalikų moterų kova už tikėjimą pavergtoje Lietuvoje." WUCWO valdyba šiuo klausimu sudarytą rezoliuciją priėmė ir įtraukė į bendrą žmogaus teisių rezoliuciją. B. Venskuvienė informavo apie kun. A. Svarinsko nuteisimą. WUCWO žmogaus teisių komisija pažadėjo vesti akciją už jo išlaisvinimą. Dr. O. Gustainienė nušvietė sunkią padėtį ir persekiojimus katalikiškos šeimos Lietuvoje. Diskutuojant šeimos klausimus, išsamius pranešimus pateikė Indijos, Indonezijos, Nauritius ir Cameroar'o atstovės. Paaiškėjo, kad pasaulyje 100 valstybių nori sumažinti prieauglio skaičių. Tačiau visų buvo pasisakyta prieš abortus, sterilizaciją bei vaistų naudojimą. Sutinkama gimimų kontrolė naudojant ritmo bei ovuliacijos metodus.

Kiekviena diena buvo užbaigiama šv. Mišiomis, kurios buvo įspūdingos, nes giedojo ir skaitymus atliko skirtingų kraštų atstovės sava kalba. Gražiai pasireiškė tautiniais drabužiais pasipuošusios ispanės (iš Ispanijos ir Pietų Amerikos). Įdomu, kad jų atstovė ir evangeliją skaitė, ir pamokslą pasakė. Žinoma, spalvingiausiai ir triukšmingiausiai pasireiškė Afrikos delegatės, kurių buvo net 40.

Trys paskutinės dienos buvo paskirtos WUCWO organizaciniais reikalais bei naujos valdybos rinkimams.

PLKOS delegačių pastangomis buvo suruošta parodėlė, kurioje buvo gausu informacinės literatūros apie padėtį okupuotoje Lietuvoje.

Kadangi suvažiavimas truko 10 dienų, vakarais buvo ir pramoginių renginių: vietinių pajėgų koncertas, priėmimai Anti-

L.K.M. D-JOS ĮKŪRIMO SUKAKTIES MINĖJIMAS TORONTE. DEŠINĖJE DR. O. GUSTAINIENĖ. PRIEKYJE P. AŽUOLIENĖ NEŠA VĖLIAVAS

DR. A. JANAČIENĖ IR M. LUŠIENĖ P.L.K.O.S. VEIKĖJOS

K.L.K.M. D-JOS TORONTE PRIMŪJŲ PIRMININKIŲ PAGERBIMAS 1960 M. IŠ K. O. JONAITYENĖ. DR. A. UŽUPIENĖ. B. SAPIJONIENĖ. K. JUOZAPAVIČIENĖ

**L.K.M. D—jos
minėjimo rengėjos: iš**
k. A. Sungailienė, M.
Lušienė, dr. O.
Gustainienė, dr. A.
Janačienė, B.
Venckuvienė, s. A.
Sereikytė, dr. A.
Radzivanienė, A.
Trinkienė, R. Balsienė,
V. Penikienė, P.
Ąžuolienė, B.
Čepaitienė, D.
Stankevičienė, N.
Kulpavičienė

gonish parapijos, Notre Dame vienuolyno
bei Nova Scotia provincijos.

Suvažiavimą globojo Kanados Katalikių
moterų lyga.

Suvažiavimo nuotaika buvo šilta ir
draugiška. Gerą įspūdį paliko ukrainiečių
atstovės, su kuriomis lengva buvo
bendrauti, nes pajutom, kad yra bendri in-
teresai, liečią pavergtą tėvų žemę.

Bendras įspūdis: pasaulinės unijos akys
daugiau krypta į atsilikusius kraštus,
kuriuose moters padėtis ir teisės dar
neprilygsta vakarų bei Europos kraštams.
Nors rusų okupuotų kraštų padėtis vado-
vybei yra labai gerai žinoma, bet apie tuos
kraštus mažai buvo kalbama. Pasaulinės
Unijos žmogaus teisių komisijos pirmininkė
man pareiškė, kad stengiamasi veikti
daugiau ten, kur galima ką nors konkrečiai
atsiekti. Gi už geležinės uždangos tas
neįmanoma. Tačiau Pasaulinė Unija turi
savo atstovę Jungtinėse Tautose su
balsavimo teise. Atstovė rėmė ir rem-
s iškilusius pavergtos Lietuvos reikalus ir
kovoja už žmogaus teisių pažeidimą
Lietuvoje bei kituose rusų okupuotuose
kraštuose. Daug yra pasidarbavusi,
reikalaudama N. Sadūnaitės išlaisvinimo.

Kaip ir kiekvienoje organizacijoje, taip ir
Pasaulinėje Kat. Moterų Unijoje lėšas vei-
klai sudaro nario mokestis ir privati parama
(gausiai Uniją remia Vatikanas). Taigi
kiekvieno krašto katalikių moterų or-
ganizacija įneša savo dalį, kurios dydis
priklauso nuo narių skaičiaus. Lietuvės kat.
moters savo dalį suindžia per Pasaulio Liet.
Kat. organizacijų sąjungos valdybą.

Suvažiavimas buvo įdomus, įvairus ir
visom dalyvėm paliko gilų įspūdį.

Hamiltono L.K.M. D-jos skyriaus narės iš k. E. Liaukienė, M. Tumaitienė, S.
Rakštienė

Nuoširdžiai dėkojame už aukas "Moters" žurnalui

A.A. M. BIELIAUSKAITĖ — \$500, testamentinis palikimas

T. ŽEMAITIENĖ — \$100, a. a. tėvo J. Auštro atminimui

A. ŠMIGELSKIENĖ, buv. Grinkiškio L.K.M. D-jos skyr.
pirmininkė Lietuvoje — \$50, draugijos sukaktuvių minėjimo proga

• Madų ir grožio pasaulis

Tinkamas spalvų derinys

Grožio tubulėjimas vietoje nestovi. Visos nori būti gražesnės, o paskutiniu laiku net ir vyrai. Viena mada praeina, kita ateina, kurias visi bando sekti. Paskutinė naujiena yra asmeniškai tinkamo spalvų derinio pritaikymas. Pasirodžius spaudoje spalvų rūšiavimo knygoms, netrukus pradėjo dygti ir "spalvų specialistų" salonai. Spalvų patarėjai mano, kad yra nemažai žmonių, kurie žino savo spalvos tipą ir pagal tai

sugeba tinkamai rėdytis. Tačiau dar daugiau yra tokių, kurie į spalvas nekreipia jokio dėmesio. Spalvų patarimų salone už \$80 mokėstį yra nustatoma, kokiai spalvų kategorijai klientė ar klientas priklauso. Todėl tokie patarimai yra naudingi ir net reikalingi.

Spalvos tipai asmeniui yra nustatomi pagal odos ir plaukų atspalvius, akių spalva neturi didelės reikšmės. Turinčios melsvesnę odą (tai nustatoma pagal delnų atspalvį) ir pilkesnio atspalvio plaukus (nuo platinos blondinių iki tamsiausių) yra priskiriamos šaltesnių spalvų kategorijai. Rausvesnės odos ir rausvesnių plaukų atspalvių atstovės yra priskiriamos prie šiltesnių spalvų kategorijos. Pagal nustatytą tipą pirmiausia yra pritaikoma visa kosmetika: "make-up" ir net plaukų spalva (jei yra dažomi). Pvz. "šaltų atspalvių" tipam skiriami melsvai-rausvų atspalvi (aviečių) turintieji lūpų pieštukai. "šiltesnių atspalvių" tipam — gelsvai—rausvi ir t.t. Svarbiausia yra nustatoma pilna spalvyno skalė nuo šviesiausių iki tamsiausių spalvų, kuri reikia tinkamai pasirinkti ir prisitaikyti. Spalvų derinys labai daug priklauso ir nuo asmeniško skonio, kurio jokie patarėjai patarti negali.

Lūpų pieštukai ir jų saugumas

Šiame kontinente lūpų pieštukai yra labai

plačiai ir dažnai naudojami, todėl daug jų nuryjama susimaišius su maistu ir gėrimais. Dažnai kyla klausimas, ar dažnas jų vartojimas nėra kenksmingas?

Lūpų pieštukai yra gaminami iš įvairių aliejų, vaškų, dažų ir kvepalų. Ricinos aliejus vienas iš pagrindinių dalių, taip pat ir bičių vaškas. Bromo rūgšys ir įvairūs dažai

sudaro pagrindą įvairiems atspalviam. Taip pat yra naudojami įvairūs cheminiai junginiai, pridodantieji sidabrinį žvilgesį. Kvepalai naudojami tam, kad panaikintų nemalonų kvapą, kuris atsiranda nuo prastesnės rūšies aliejaus ir vaško. Įvairios sveikatos apsaugos įstaigos, kurios reguliuoja produktų saugumą, į kosmetinius gaminius visai nekreipia dėmesio. Tik spalvų chemikalai priklauso kontrolei, bet ne labai griežtai. Plačiai žinomos kosmetikos firmos pačios daro įvairius tyrimus prieš išleidamos naujus gaminius į rinką. Todėl geriausia naudoti tik žinomų firmų kosmetikos gaminius, nes jų produktai yra geriau išbandyti ir saugesni.

Nuo Dior iki Yves Saint Laurent

New York'o Metropolitan Museum of Art vyksta "haute couture" rūbų paroda, sukurtų šių laikų reikšmingiausio madų kūrėjo Yves Saint Laurent. Tai yra nepaprastų nuopelnų pažymys, nes anksčiau tokios garbės susilaukė tik Ballenciaga. Savo karjerą Laurent pradėjo labai anksti. Jau vaikystėje jis labai domėjosi teatro rūbais ir dekoracijom, o 1952 m., būdamas tik 18 metų, jau pradėjo dirbti pas "New-Look" išradėją Christian Dior. Visi bendradarbiai tuoj pastebėjo jo nepaprastus gabumus, nes 1956 m. Dior staiga mirus, Yves Saint Laurent buvo pakviestas perimti madų firmos vadovavimą. Jau 1958 m. jis išleido savo debiutinę kolekciją, kuri susilaukė tarptautinio pripažinimo ir įvertinimo. Dominuojantis kūrinys buvo naujų kirpimo linijų A suknelė.

Siandien Laurent yra 47 metų. Jis dirba labai intensyviai. Per metus jis turi išleisti

keturias tarptautines kolekcijas: dvi - "haute couture" ir dvi - Rive Gauche krautuvėms, kur jo modeliai gaminami masiškai. Bet ir čia kostiumėlis kainuoja apie \$1.500. Garsiųjų madų kūrėjų rūbų kainos yra nepaprastai aukštos, o didelius pinigus mokančių klientų nėra daug. Ypač jaunesnės seka praeinančias naujoves ir savo aprangą dažnai keičia su besikeičiančiais madų "puoselėtojai". Tie laikai praėjo, kada Chanel, Dior arba Ballenciaga savo madų kūryba nustatydavo tam tikrą standartą, kurį sekė visas pasaulis. Dabar praeinančių madų kūrėjų gali pasidaryti kiekvienas originalumo ir iškalbingumo turintis prekybininkas, ypač kada taip populiarus pasidarė "kaimietiškas" stilius. Visokios naujovės braunasi į tradicinį madų pasaulį, todėl "haute couture" atstovai, kaip Yves Saint Laurent, turi parodyti visą savo kūrybinį talentą, kad išlaikytų tarptautinį aukštą lygį, kurį dar visi bando sekti.

Garsios etiketės kaina

Rankomis nerti vilnoniai megztiniai su žinomo madų kūrėjo Oscar de la Renta etikete pasirodė Amerikos gerų rūbų krautuvėse. Kaina - \$419. Šalia piniginių pirkėjų atsirado ir smalsuolių, kurie pradėjo domėtis megztinių gamyba. Jie buvo neriami Anglijoje, netoli Londono, senelių namuose. Vieno megztinio kaina, įskaitant darbą ir vilną \$10. Po šio atradimo megztinių pardavimu susirūpino ir atitinkamos prekybos įstaigos, kurios prižiūri kainas.

Batų pasirinkimas

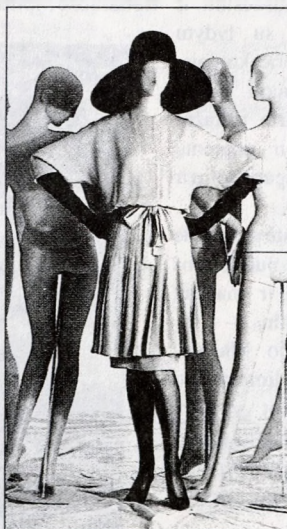
Ortopedų nuomone dauguma modernių batų yra netinkami ilgesniam dėvėjimui, o

★ ★ ★

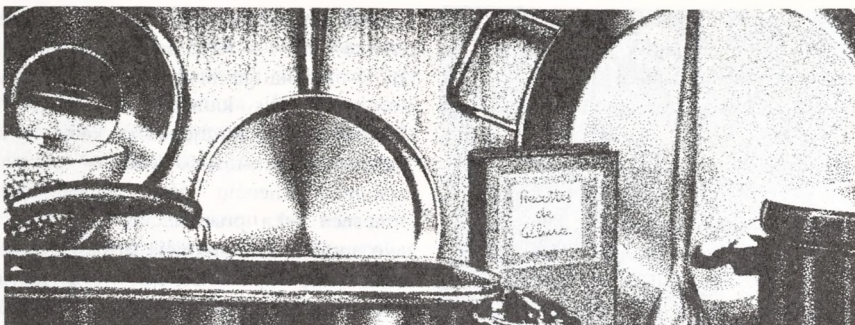
dažnai ir kenksmingi. Pasirenkant batus, reikia žiūrėti, kad jie tikėtų savo paskirčiai, o ypatingai kasdieniniai - vaikščiavimo. Jūs reikia labai gerai pritaikyti savo kojas, kad būtų patogūs ir tinkamo dydžio. Be to, gale turi būti bent 1 centimetras tuščios vietos, kad vaikščiojant koja neatsiremtų į kietą bato galą. Taip pat bato viduryje turi būti mažas pakilimas, kuris apsaugotų koją nuo slinkimo į priekį. Uždarų batų paviršius turi būti odinis, nes sintetinė medžiaga nepraleidžia oro ir koją prakaituoja. Svarbiausia vengti batų aukštomis kulnimis, siaurų ir smailių, kurie po ilgesnio ir nuolatinio dėvėjimo koją deformuoja. Labai svarbus yra ir bato padas. Jis turi būti patogus lankstus. Kad nereikėtų sulaukus vyresnio amžiaus, vargti, geriau darbar pasirinkti tinkamesnį, patogesnį, kad ir brangesnį apavą.

Fantastiški rūbai

• Šeimininkų kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

Jogurto padažas

- 1 p. jogurto,
- 1 štl. acto,
- 50 g. mėlyno sūrio,
- 1 skiltelė kapoto česnako,
- ½ štl. kiekvieno: garstyčių miltelių, cukraus, "oregano".

Viską sudėti į blenderį ir gerai išplakti. Prieš servuojant 1 valandą palaikyti ant ledų. Tinkamas padažas žaliom ir virtom daržovėm.

Špinatų vyniotinis

- 1 p. miltų,
- 1 štl. kepimo miltelių,
- ½ štl. druskos,
- 2 kiaušiniai,
- 2 p. pieno,
- 1 sv. virtų špinatų,
- 3 štl. sviesto,
- ¼ p. kapoto, virto kumpio, pipirų, druskos, muškato miltelių.

Kiaušinio trynius išplakti su pienu. Miltus persijoti su kepimo milteliais ir sumaišyti su tryniais. Baltymus išplakti ir lengvai išsukti su paruošta mase. Kepimo formą (25 × 36 cm.) ištepti lydytu sviestu. Supilti tešlą ir kepti prie 350° apie 20 min., žiūrėti, kad neparuoduotų. Išvirtą špinatą nusausinti ir sukapti. Špinatus sumaišyti su lydytu sviestu, kapotu kumpiu ir prieskoniais. Išdėti ant iškepto blyno ir suvynioti. Piaustyti riekėmis ir servuoti su sūrio padažu. Šiam blynui galima vartoti ir uogienių pertepimus: braškių, abrikosų, spanguolių ir t. t. Servuoti su plakta grietine.

Sūrio padažas: 2 štl. sviesto ištirpinti inde ir įmaišyti 3 štl. miltų. Nuėmus nuo kaitros palengva įmaišyti 2 p. pieno ir maišant užvirinti. Sudėti garstyčių miltelius — 1 štl. ir 1 p. tarkuoto "cheddar" sūrio. Maišyti, kol viskas išsileis. Pagal norą galima pridėti druskos ir kitų prieskonių. Darant vyniotinį su uogiene ant viršaus galima užpilti glazūrą: 6 šaukštus citrinos sunkos ištirpyti su 6 štl. cukraus, šildyti maišant kol viskas išsileis ir masė bus vienoda.

Apelsinų putėsiai

- 1 pk. apelsinų želatinos (Jello),
- 1 p. verdančio vandens,
- 1 štl. tarkuotos apelsinų žievelės,
- ½ p. apelsinų sunkos,
- 2 štl. citrinos sunkos,
- 1 p. plakamos grietinės,
- 1 štl. cukraus,
- apelsino riekelių.

Želatiną išleisti verdančiame vandenyje, įmaišyti apelsino žievelę ir apelsino ir citrinos sunką. Padėti į šaldytuvą, kai pradės stingti įmaišyti su cukrumi išplaktą grietinėlę. Sudėti į individualius servavimo indelius, papuošti apelsino riekelėmis ir palaikyti šaldytuve, kad gerai sustingtų.

Žagarėliai

- 9 tryniai,
- 100 g. sviesto,
- 100 g. cukraus pudros,
- miltų pagal reiką,
- riebalų virimui (aliejaus),
- alkoholio.

Trynius ištrinti su sviestu ir cukrumi. Įdėti tiek miltų, kad tešlą galima būtų iškočioti. Iškočiojus supiaustyti pailgom juostelėmis, vidų įpauti ir pemerti. Virti riebaluose, įpilti alkoholio, kad nepridegtų.

Kai žagarėliai pageltonuos ištraukti, padėti ant servetėlės, kad nuvarvėtų ir pabarstyti cukraus pudra.

Karališkas mozūras

- 400 g. cukraus,
- 12 kiaušinių,
- 400 g. sviesto,
- 400 g. miltų,
- kepimo miltelių,
- maltų migdolų.

Ištrinti trynius su sviestu ir cukrumi iki baltumo. Miltus persijoti su kepimo milteliais, sumaišyti su ištrintais tryniais. Išplakti baltymus ir viską lengvai išmaišyti. Sudėti maltus migdolos apie ½ puoduko arba keletą lašų migdolų esencijos. Tešlą sudėti į sviestuotą kepimo formą ir kepti vidutinėje temperatūroje 1 val.

Meduoliai

- 1 p. medaus,
- 1 p. cukraus,
- 4 kiaušiniai,
- 1 pk. kepimo miltelių, miltų tiek, kad galima būtų iškočioti,
- 1 apelsino tarkuota žievelė.

Kiaušinius išplakti su medumi ir cukrum.

Sudėti tarkuotą apelsino žievelę. Miltus persijoti su kepimo milteliais ir viską sumaišyti. Miltų dėti tiek, kad galima būtų iškočioti. Stikleliu išspausti mažus skrituliukus, patepti kiaušiniu, sudėti į riebaluotą formą ir kepti vidutinėje temperatūroje.

Spurgos

2 sv. miltų (persijotų),
3 p. pieno
50 g. mielių,
5 kiaušinių tryniai,
½ sv. sviesto,
cukraus pagal skonį,
vanilės, marmelado,
tarkuotos citrinos žievelės,
riebalų virimui,
alkoholio, cukraus pudros,

Į indą įdėti 1 sv. miltų ir užpilti 2 p. verdančio pieno. Atausinti ir išmaišyti. Į drungną pieną (1/4 p.) įdėti 1 štl. cukraus ir praskiesti mieles. Su cukrumi ištrinti trynius, sudėti likusį drungną pieną, visus prieskonius, miltus ir sumaišyti su tešla. Minkyti apie 30 min. Pašildyti sviestą, atvėsinti ir išminkyti su tešla. Kai nebelips prie rankų, padėti šiltoje vietoje, kad pakiltų. Daryti mažas spurgas, gerai pavolioti rankose. Į vidų galima įdėti marmelado. Įkaitinti riebalus, įpilti stiklėlį alkoholio ir virti spurgas. Kai paruduos, išgriebti, nusausti ant servetėlės ir pabarstyti cukraus pudra.

Baklažano ir pipiro daržovės

1 vidutinis baklažanas (eggplant),
3 saldūs raudoni pipirai,
1 svogūnas,
¼ p. prancūziško salotų padažo
su česnakų, salotų lapų, prieskonių.

Baklažaną ir pipirus nuplauti. Kepti orkaitėje prie 400° apie 30 min. Iškeptą baklažaną nulupti ir supiaustyti didesniais kubeliais. Pipirus perplauti, išimti sėklas ir supiaustyti riekėmis. Svogūną sukapti. Sudėti prieskonius, padažą ir gerai išmaišyti. Sudėti į servavimo indą ant salotų lapų.

Daržovės "Ratatouille"

1 sv. svogūnų,
2 sv. pomidorų,
5 skilt. česnako,
2 sv. žirnių,
½ sv. baklažano,
2 sv. žalių pipirų,
1 pk. petražolių,
2 pk. basiliko,

Kiauliena su kopūstais ir obuoliais

4 ploni kiaulienos karbonadai,
2 rūgštūs obuoliai,
½ sv. šviežių kopūstų, žalių ar raudonų,
2 štl. citrinos sunkos.
druskos, pipirų, muškato, cukraus.

Sunkioje keptuvėje pakepinti karbonadą ant vidutinės ugnies ir abiejų pusių, ant jų pačių riebalų. Obuolius, svogūnus ir kopūstus supiaustyti riekėmis. Į kepimo indą sudėti supiaustytas daržoves, užpilti citrinos sunką maišyti su prieskoniais. Ant viršaus sudėti pakeptą mėsą. Indą uždengti ir kepti orkaitėje prie vidutinės temperatūros apie 40 min., kol mėsa ir daržovės suminkštės.

Maistingas užkandis: salotų lapai, pomidorai, bananai, varškė ir citrinos sunka

alyvuogių aliejaus, druskos,
pipirų, čiobrelių (thyme), sūrio.

Pomidorus nuplikyti, nulupti odelę, išimti grūdėlius ir sukapti. Svogūnus ir česnaką sukapti ir pakepinti su 4 štl. aliejaus. Petražoles ir basiliką smulkiai supiaustyti. Visą sudėti su pakepintais svogūnais. Žirnius, baklažaną ir žalius pipirus (be sėklų) nuplauti ir supiaustyti, pakepinti aliejuje. Visą sudėti prie pomidorų, išmaišyti su prieskoniais ir virti ant labai lengvos ugnies apie 1 val., retkarčiais pamaišyti. Sudėti į kepimo indą arba atskirus indelius, pabarstyti sūriu ir palaikyti karštoje orkaitėje, kol sūris išsileis. Ši porcija pakanka 8 žmonėms. Tinka su paskrudinta duona ir žaliom salotom.

Indą atidengti, temperatūrą pakelti ant aukščiausio laipsnio, palaikyti apie 1 minutę. Kepant kiaušieną visada reikia palaikyti karštoje temperatūroje, kad sunyktų kenksmingos bakterijos. Kepsnį servuoti su virtom bulvėm.

Užkandėliai

I

1 pk. grietininio sūrio,
2 štl. grietinėlės,
žalio pipiro
alyvuogių,
migdolų,
paprikos miltelių.

Sūrį ištrinti su grietine. Visus prieskonius sukapti ir sumaišyti su sūriu. Tinka su paskrudinta duona.

II

6 salierų šaknys,
1 štl. paruoštų garstyčių (Dion),
1 sumaltas svogūnas
druskos, pipirų,
majonezo,
burokėlių riekelių,
salotų lapų.

Šaknis nuvalyti ir išvirti. Kai suminkštės, nulupti ir sutrinti. Sumaišyti su visais priedais ir suvolioti mažus rutuliukus. Sudėti individualiai ant salotų lapų ir papuošti burokėlių riekelėmis.

• Atsiųsta paminėti

Švietimo Gairės — Lietuviškojo ugdymo leidinys. Leidėjai JAV LB Švietimo Taryba; redaktorius — Jonas Jasaitis, 7217 S. Francisco Ave., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; administratorius — Jonas Bagdonas, 6449 S. Troy St., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; prenumerata metams — \$4.00.

Pasaulio Lietuvis — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — PLB; redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636, U.S.A. Tel. (312) 778-2200.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas: redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, U.S.A.; prenumerata metams — \$8.00

Moterų Dirva — L.R.K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; prenumerata metams — \$5.00 Amerikoje, kitur — \$6.00. Adresas — 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis. 53005, U.S.A.

Ateitis — lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas; vyr. redaktorius — k. dr. K. Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409,

Forest Park, Ill., 60130, U.S.A.; leidėjai — Ateitininkų Federacija: administracija — J. Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629, U.S.A.; prenumerata metams — \$9.00.

Metmenys — periodinis kultūrinis leidinys; redaktorius — Vytautas Kavolis; administratorė — M. Paškevičienė — 3308 W. 62nd Pl., Chicago, Ill., U.S.A., 60629; keturių numerių prenumerata — \$10.00; leidžia AM&M Publication.

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktorius — Petras Maldeikis; red. adresas: 117 Sunset Drive, Hot Springs, Arkansas, U.S.A., 71901; vieno numerio kaina — \$4.00; administracija: A. Balčytis, 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill., U.S.A., 60629.

Šv. Pranciškaus Varpelis — mėnesinis religinio - patroitinio turinio laikraštis; leidžia T.T. Pranciškonai; redaktorius — T.V. Gidžiūnas, O.F.M.; metinė prenumerata — \$5.00 adresas: Franciscan Fathers, Kennebunkport, Me. 04046, U.S.A.

Seleziečių Balsas — leidžia Lietuviai Seleziečiai; redaguoja — k. M. Burba, S.D.B.; redakcijos adresas — Lituanii Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati (Roma) — Italia.

Chronicle of the Catholic Church in Lithuania; Published by the Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America; 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, U.S.A.

Technikos Žodis — A.L. Inžinierių ir Architektų S-gos leidinys; redaguoja kolektyvas; administratorius — A. Brazdžiūnas; 7980 W. 127 St. Palos Park, Ill. 60464, U.S.A.; prenumerata metams \$6.00.

Naujoji Viltis — LSTK Neo-Lituania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga; vyr. redaktorius — Dr. J. Balyis; administratorius — B. Kaskaitis, 7150 S. Spaulding Ave., Chicago, Ill. 60629, U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N.P.M. Seserys, Putname; išeina kas mėnesį, metinė prenumerata \$7.00; adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., U.S.A., 06260.

Krivulė — leidžia Vakarų Europos Lietuvių Sielovada; redaguoja — k. P. Celiešius; adresas — Kirchenstr. 5, 8939 Bad Woerishofen, W. Germany.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif., 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$20.00, Kanadoje — \$25.00

Šaltinis — tikišinės ir tautinės minties žurnalas; leidžia — Šv. Kazimiero Sąjunga ir Tėvai marijonai; redaguoja k. S. Matulis, MIC. Metinė prenumerata — \$6.00, adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham NG2 6AH, England.

* * *

GARBĖS PRENUMERATOS:

Adomaitienė M., La Salle, Que., Adomaitienė O., Annandale Virg., Agurkienė J., Omaha, Nebr., Ališauskienė K., Toronto, Ont., Banėnienė B., Philadelphia, Pa., Bariuvienė R., Bridgeport, Conn., Barmienė V., Los Angeles, Calif., Beržinienė T., Cicero, Ill., Besasperiėnė M., Islington, Ont., Biliūnienė A., Juno, Fla., Blinstrubienė E., Chicago, Ill., Breichmanienė G., Hamilton, Ont., Bidzinauskienė A., Waterbury, Conn., Buračaitė E., Baltimore, Md., Dainora A., St. Catharines, Ont., Daniliūnienė I., London, (3m.), Drešerienė G., Gulfport, Fla., Dubickienė A., Burlington, Ont., Dūdienė J., Collingwood, Ont., (2m.), Dulskienė A., Cocoa Beach, Fla., Eidukonienė A., Tucson, Arz., Elsbergienė A., Brigantine, N.J., Geldienė D., Belleville, Mich., Genčiuvienė M., Toronto, Ont., Giriūnienė V., Montreal, Que., Gotšeldienė O., Toronto,

Nuoširdžiai užjaučiame K.L.K.M. D-jos centro valdybos narę

IRENĄ ŽEMAITIENĘ

mylimam tėvui mirus —

K.L.K.M. D-jos centro valdyba ir "Moters"

redakcija ir administracija

Nuoširdžiai užjaučiame "Moters" bendradarbę

IRENĄ KAIRIENĘ, mylimam broliui mirus —

"Moters" bendradarbės

Ilgametei Kanados Lietuvių

Katalikių Moterų Draugijos veikėjai

ONAI JONAITIENEI

mirus, nuoširdžiai užjaučiame šeimą —

K.L.K.M. D-jos centro valdyba

Ont., (2m.), Grebliūnienė M., Colo-
Springs, Colo., Grižienė A., Waukegan,
Ill., Gurėnienė, Hayward, Wisc., Jančiū-
kienė B., Winnipeg, Man., Janukaitienė
V., Detroit, Mich., Jasaitienė L., Boston,
Mass., Jauneikienė K., Otterville, Ont.,
Jodinskienė E., Detroit, Mich., Jonynienė
A., Meriden, Conn., Juodėnienė B., Cleve-
land, Ohio, Jurėnienė L., Toronto, Ont.,
Jurkėnienė E., Worcester, Mass., Karkienė
M., Islington, Ont., Kavaliauskienė T.,
Redford, Mich., Keršulienė E., El Paso,
Texas, Kirkuvienė I., Palos Hills, Ill.,
Krasauskienė E., S. Pasadena, Calif.,
Kriauceliūnienė I., Palos Park, Ill.,
Kučinskienė J., Miami Beach, Fla.,
Kuprienė M. Cicero, Ill., Laniauskienė S.
Euclid, Ohio, Lapienė G. Don Mills, Ont.,
Lasienė H. Toronto, Ont., Lenkauskienė
M., Pepper Pike, Ohio, Lietuvninkienė A.,
Chicago, Ill., Liūbartienė S., Phoenix,
Ariz., Lorenz E., Toronto, Ont., Mace-
vičienė M., Chicago, Ill., Macijauskienė
L., Surrey, B.C., Mack, R., Orange, N.J.,
Masiliūnienė L., S. Boston, Mass., Mar-
cinkienė M., Chicago, Ill., Martišauskienė
O., Brockton, Mass., Matienė G., Inde-
pendence, Ohio, Mažeikienė O., Cleve-
land, Ohio, Meškauskienė K., Hamilton,

Ont., Mikonienė M., Richmond Hts.,
Mikulienė U., Westchester, Ill., Minel-
gienė A., Olympia, Wash., Naujokaitienė
A., N. Lisbon, Wisc., Noreikienė M.,
Nesconset, N.Y., Palionienė G., Madison,
Wisc., Palonienė M., Great Brook, N.J.,
Pareigienė S., Berwyn Ill., Paškovičienė
D., Toronto, Ont., (2m.), Pautienienė D.,
Barnstable, Mass., Pečiulytė N., Toronto,
Ont., Petkuvienė B., Lakeline, Ohio,
Petėrėnienė G., Sudbury, Ont., (2m.),
Pilipavičienė A., Juno Beach, Fla.,
Pleskuvienė V., St. Petersburg, Fla.,
Puleikienė A., Lemont, Ill., Purulienė E.,
St. Petersburg, Fla., Puškorienė N., Wind-
sor, Ohio, Račkauskienė E., Dorchester,
Mass., Ratavičienė N., Otterville, Ont.,
(2m.), Ringienė L., Palos Hts., Ill.,
Rugienienė E., Tillsonburg, Ont.,
Raulinaitienė V., Santa Monica, Calif.,
Razmienė E., Joliet, Ill., Rumbaitienė J.,
Ponce Inlet, Fla., Sakalienė Z., Hamilton,
Ont., Saplienė P., Toronto, Ont.,
Šarūnienė J., Toronto, Ont., Šileikienė L.,
Weston, Ont., Šimaitienė J., Chicago, Ill.,
(2m.), Šimanskienė L., Cicero, Ill.,
Simanavičienė R., Mississauga, Ont.,
Simonaitienė B., Detroit, Mich., Šiugž-
dinienė A., Edmonton, Alberta, Skirmun-
tienė J., Kenosha, Wisc., Skobeikienė S.,
Richmond Hills, N.Y., Skripkutė L.,

Hamilton, Ont., Slaby G., Powers Lake,
Wisc., Šostakienė O., Detroit, Mich.,
Špakauskienė G., Dearborn Hts., Mich.,
(2m.), Starkutienė K., Toronto, Ont.,
Staškevičienė O., Port Colborn, Ont.,
Stirbienė V., Toronto, Ont., Stonkienė A.,
Delhi, Ont., Stropienė A., Chicago, Ill.,
(2m.), Studney, M., Scarborough, Ont.,
Subatienė S., Arlington, Mass.,
Sungailienė A., Toronto, Ont., Šviežikienė
E., Val Caron, Ont., Tanner J., Baie
d'Urfė, Que., Tautetienė S., St.
Catharines, Ont., Tėvai Jesuitai, Montreal,
Que., Tevelienė E., Ancaeter, Ont., (2m.),
Urbonienė B., St. Petersburg, Beach, Fla.,
Vadauskienė I., Toronto, Ont., Vaitonienė
A., Weston, Ont., Vaškevičienė A., To-
ronto, Ont., Velžienė E., Santa Monica,
Calif., Vilutienė E., Santa Monica, Calif.,
Vilutienė E., Chicago, Ill., Vingeliienė A.,
Jeanette, Pa., Vitkienė A., Weston, Ont.,
Žiedonienė B., Riverside, Ill., Žilionienė
G., New York, N.Y., Žiogienė J. Delhi,
Ont., Zubrickienė M., Weston, Ont.,
Žukauskienė R., Tequesta, Fla.,
Žukauskienė S., Los Angeles, Calif.,
Žukienė A., Great Neck, N.Y., Žutautienė
K., Toronto, Ont.

* * *

Ažubalienė O. Toronto, Ont., Briedienė
J.W. Bloomfield, Mich., Cepienė E.
Weston, Ont., Cibienė E. Great Neck,
N.Y., Duncienė J. Southfield, Mich.,
Gabėrienė J. St. Catharines, Ont.,
Gataveckienė A. Toronto, Ont., Gečienė
M. Toronto, Ont., Giedraitienė A.
Willowdale, Ohio, Gradinskienė O.
Chicago, Ill., Greičiūnienė B. New Market,
Ont., Juknevičienė A. Brockton, Mass.,
Juekėnienė H. Worcester, Mass.,
Kalendrienė V. Toronto, Ont., Kaunaitė D.
Surfside, Fla., Kiaulėnienė B. Detroit,
Mich. (5m.), Kisieliienė S. Cicero, Ill.,
Kuklman M.R. Taipai Rep. China,
Matulevičienė S. Toronto, Ont.,
Mockuvienė L. Rodney, Ont., Parastienė B.
Hamilton, Ont., Puterienė D. Toronto,
Ont., Puterienė A. Toronto, Ont.,
Rakauskienė J. Toronto, Ont., RFE O RL,
Inc Munich Mailroom, New York, N.Y.,
Sakienė R. Glendale, Calif., Senkuvienė
E. Toronto, Ont., Skučienė M. Toronto,
Ont., Stalioraitienė B. Toronto, Ont.,
Šukienė K. St. Catharines, Ont.,
Švėgzdienė E. Toronto, Ont., Tarvydienė
E. Hamilton, Ont., Urbonavičienė A. Del-
hi, Ont., (2m.), Vaitiekūnienė B. Toronto,
Ont., Viskontienė S. Toronto, Ont., Zander
S. Delhi, Ont., Windsor Public Library.

Windsor, Ont., Žebertavičienė S. Parlin,
Fla., Žilienė A. Etobicoke, Ont.

ŽURNALUI AUKOJO:

\$100.00 — Rakštienė S., Fruitland, Ont.,
\$50.00 — Gylienė A., Olympia, Wash.,
\$40.00 — Bizauskienė P., Atlanta,
Georgia, \$20.00 — Seselė Augusta,
Putnam, Conn., \$10.00 — Butkienė J.
London, Ont., Naujokaitienė A., New
Lisbon, Wisc., Ratavičienė N., Otterville,
Ont., Zubrickienė M., Weston, Ont., \$5.00
— Adamonienė P., Omaha, Nebr.,
Bačėnienė K., Brampton, Ont., Beržinienė
T., Cicero, Ill., Daniliūnienė I., London,
Ont., Geldienė D., Belleville, Mich.,
Jančiukienė O., Winnipeg, Mann.,
Noreikienė M., Nesconset, N.Y.,
Pilipavičienė A., Juno Beach, Fla.,
Pleskuvienė V., St. Petersburg, Fla.,
Rubackienė K., Santa Monica, Calif.,
Smailienė R., Oniaha, Nebr., Velžienė E.,
Santa Monica, Calif., Vilutienė E.,
Chicago, Ill., \$4.00 — Laucevičienė J.,
Woodhaven, N.Y., \$2.00 — Budzinaus-
kienė A., Waterbury, Conn., Diksitienė
P. La Salle, Que., Grybienė S., Dear Park,
Australia, Jančiauskienė S., Brockton,
Mass., Kalvaitienė I., Valpole, Mass.,
Katelienė A. Chicago, Ill., Kolyčienė L.,
Toronto, Ont., Leskauskienė G., Stone
Park, Ill., Mikelėnienė V., Islington, Ont.,
Renkauskienė T., Toronto, Ont.,
Rukštelienė O., Farmington, Mich.,
Rimkūnienė J., N. Buffalo, Mich.,
Šliažienė A., Chicago, Ill., Staškūnienė J.,
Yonkers, N.Y., Tumosienė S., Toronto,
Ont., Vaškienė S., St. Petersburg, Fla.,
Žiedonienė S., Willoughby Hills, Ohio,
\$1.00 — Petkevičienė S., Hamilton, Ont.

* * *

\$550.00 — A.A. Eleonoros Bieliauskaitės.
palikimo auka. \$50.00 — Šmigelskienė A.,
Toronto, Ont., \$12.00 — Windsor Liet.
Bendruomenės Valdyba, Windsor, Ont.,
\$10.00 — Skučienė M. Toronto, Ont.,
Sukienė K. St. Catharines, Ont., \$5.00 —
Čepienė E. Weston, Ont., Gataveckienė A.
Toronto, Ont., Gečienė M. Toronto, Ont.,
Kiaulėnienė B. Detroit, Mich., Rakaus-
kienė J. Toronto, Ont., Senkuvienė E.
Toronto, Ont., Stalioraitienė B. Toronto,
Ont., Švėgzdienė E., Toronto, Ont.,
Tarvydienė M. Hamilton, Ont.,
Vaitiekūnienė B. Toronto, Ont., Žilienė A.
Etobicoke, Ont., \$3.00 — Šlitterienė K.
Waukegan, Ill., \$2.00 — Skeivelienė P. St.
Catharines, Ont.